

Eseménynaptár a 2017/2018-as tanévre

Magyar irodalom • Magyar történelem
Zene-történet • Vizuális kultúra

Katolikus Pedagógiai Intézet
Budapest, 2017

Eseménynaptár a 2017/2018-as tanévre

Mihályi Anikó – Magyar irodalom
Gianone András – Magyar történelem
Blazsek Andrea – Zenetörténet
Takács Szilvia – Vizuális kultúra

Szerkesztette: Gianone András

Kiadó:
Katolikus Pedagógiai Intézet
www.katped.hu

Előszó

A Katolikus Pedagógiai Intézet (KaPI) országos hatáskörű pedagógiai-szakmai szolgáltató intézmény, amelyet a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia alapított 1997-ben. Az idén 20 éves fennállását ünneplő KaPI a katolikus egyház által fenntartott köznevelési intézmények munkáját támogatja. A 2017/18-as tanévre készített eseménynaptárral – a Sík Sándor Tanáregylet által elindított hagyományt folytatva – segíteni kívánja a humán tárgyakat oktató tanárokat és tanítókat, valamint az osztályfőnököket, hogy a tanév során a jeles évfordulókról megemlékezhesenek. Az eseménynaptár a korábbi évekhez hasonlóan a magyar irodalom, a magyar történelem, a zenetörténet és a vizuális kultúra jelentős személyiségeit és fontos eseményeit mutatja be. Remélhetőleg örömmel veszi kézbe minden pedagógus, és szívesen felhívja diákjai és kollégái figyelmét a jeles napokra. Az elektronikus kiadás előnyeit kihasználva mobilalkalmazásként telefonra is letölthető, ezenkívül számos linket tartalmaz azok számára, akik bővebb ismeretekre kíváncsiak.

2017

Szeptember

5. 75 éve hunyt el MÓRICZ ZSIGMOND (1879–1942) író, szerkesztő. Református teológiát, majd jogot tanult. 1908-ban jelent meg *Hét krajcár* című novellája a Nyugatban. Az 1909-ben közzétett első novelláskötetét Ady üdvözölte, barátságuk szellemi szövetséggé vált:

Ady Endre: Levél-féle Móricz Zsigmondhoz (részlet)

Boldog Móricz Zsigmond, ki nem korán kezdted,
 Aszúra fog érni minden szép gerezded,
 Rajtad már nem ülhet rohadt, magyar átok:
 Ez okos elkésés: ez a magyarságod.
 És mégis siettél: meglepődve vitted
 Súlyát az újságos, magyaros, szent hitnek,
 Dölyffel, feleséggel, gyermekkel, várással,
 Sok, most ébredező, ó kitalálással.
 És ha héba-hóba talán másként véled:
 Erős vagy, mert erős lelkedben az Élet.

1929 decemberétől 1933 februárjáig Babitscsal közösen szerkesztette a Nyugatot; Móricz Zsigmondé volt a prózarovat. Írói szemléletmódjára ekkor az induló, őt szellemi ősnek elismerő népi mozgalom volt legnagyobb hatással. 1939 decemberétől haláláig szerkesztette a Kelet Népét. A XIX. századi romantikus - realista prózaírói hagyomány (Jókai és Mikszáth) folytatója és megújítója. Új tartalommal töltötte meg a hagyományos novellaformát, egyedi alakteremtés, pontos lélekrajz, a cselekményvezetésben megmutatkozó drámai helyzet jellemzi írásait (*Hét krajcár; Bent a kupéban; Judit és Eszter; Tragédia*). Móricz műveiben vált a paraszt alakja az irodalom alanyává. Az *Isten háta mögött* (1911) a kisvárosi élet sivárságáról, lelkeket rontó, az értelmes élet lehetőségét megfojtó világáról ad számot. A forradalom bukása, a Tanácsköztársaságban való csalódás, az országvesztés s a meghurcoltatások okozta megrendültségről és fájdalomról szólnak tépett ritmikájú szabadversei (*Misanthrop; Magyar fa; Éjféli görcsök*) és legszemélyesebb lírai vallomása, a *Légy jó mindhalálig* (1920) példázata. Dzsentriregényeiben a gondolkodásmódján, életformáján változtatni nem tudó, szerepét veszített történelmi középosztályhoz fűzött illúziókkal való leszámolás áll a középpontban. A

Kivilágos-kivirradtig (1926) és az *Úri muri* (1928) még némi rezignációval tekint az önpusztító „magyar sorsot” példázó alakokra, a detektívregény formáját öltő *Forró mezők* (1929) és az önéletrajzi gyökerű *Forr a bor* (1931) már kegyetlenebb tónusú. A *Rokonok* (1932) szerint pedig az a társadalom, amelyet megkövült, hazug viszonyok, kapcsolati érvényesülések hálózna be – menthetetlen. Az író utolsó évtizede az induló népi mozgalomhoz közeledés jegyében telt el. E szemléleti alakulásnak az eredménye a balladisztikus tömörségű, drámai szerkesztésű *Barbárok* (1932) című kötet címadó novellája és *A boldog ember* (1935) című regénye, amelyben Joó György önvallomása a magyar parasztság értékőrző és értékteremtő erejének költői eposzává válik. A Csibe-novellák világából kinőtt *Árvácska* (1941) című regénye zsoldáros szerkezetével hittétel a kitaláltakkal mellett, akikben saját, emberi kiszolgáltatottságunkkal is szembesülhetünk.

„Balassa Péter beszél arról, hogy Móricz reálisnak tételezett világában a hősök sorra egzisztenciális kihívásokkal találják szembe magukat. A regény- és novellaterek a szenvedés, megváthatatlanság, boldogtalanság helyszínei, s ez az elhagyatottság azzal függ össze, hogy az ember kiszolgáltatott a marquard-i értelemben vett létmagyarázó fikcióknak. Ezek elégtelensége miatt tör föl a személyiség és a világ hamisítás nélküli értelmezésének igénye. Az antifiktív jelentésképzés által Móricz a valódi emberi létezésre és annak mibenlétére kérdezhet, s ily módon a modernitás egyik nagy dilemmáját éli meg.” (Olasz Sándor)

„Huszonkét éven át ismertem Móricz Zsigmondot. Valamikor még Babits Mihály mutatott be neki. Megnéztem, és alaposan kikérdeztem. A többi író, a kortársai, akikkel már fiatalon közeli ismeretségbe kerültem, mind könyvek, eszmék és tervek iránt érdeklődött. Őt elsősorban az a világ érdekelte, amelyből jöttem, a táj, az emberek, a rokonságom. Jobban ismerte ifjúságom valóságos térképét, mint én. Megdöbbenett, hogy mennyire elméleti ember voltam, mennyire az volt mindenki hozzá képest. Egyénisége jótékony figyelmeztetés volt, hogy ne feledkezzünk meg túlságosan a földről.” (Szabó Lőrinc: Búcsú Móricz Zsigmondtól - részlet)

„Móricz Zsigmond elképesztő magasságban tornyosul felettünk. Nála nagyobb magyar prózaíró nem fog születni ebben a században. Írt Móricz sikeres giccset – Hét krajcár, Betyár, Rózsa Sándor –, írt remekműnek tartott romantikus konstrukciót – Barbárok –, de legnagyobb művei – A fecskék fészket raknak szívszorító kisprózájától a legnagyobb magyar regényig, az Erdély trilógiáig – többet érnek egyenként is, mint a század divatos világirodalmi blöffjei, a dél-amerikai prózát is beleszámítva. Pokolian nagy író volt, s bődületes erejét csak Balzacéhoz hasonlíthatom. Nem fogadják be a

világon? Elavult volna? Mihez képest? A civilizált felszínességbe nem fér bele, persze. Ám engedje meg a világ, hogy szánjam, amiért Móriczról nem vesz tudomást." (Spiró György: Móricz Zsigmondról – részlet)

Bővebben

http://jelesnapok.oszk.hu/prod/unnep/moricz_zsigmond_szuletesnapja_1879

8. Az **Írni–Olvadni Tudás Nemzetközi Napja**. Minden évben ezen a napon az UNESCO díjjal jutalmazza azokat, akik a legleleményesebben és legösztönzőbben harcolnak az írástudatlanság ellen.
21. A Magyar Írók Szövetségének kezdeményezésére 1984-től minden évben ezen a napon ünneplik **A Magyar Dráma Napját** annak emlékére, hogy 1883-ban ekkor volt Madách Imre *Az ember tragédiája* című drámai költeményének ősbemutatója a Nemzeti Színházban. A művet Paulay Ede állította színpadra. A nap célja, hogy felhívja a figyelmet a magyar drámairodalom értékeinek jobb megismertetésére, valamint, hogy ösztönözze az írókat újabb alkotások létrehozására.
28. **200 éve született TOMPA MIHÁLY** (1817–1868) költő, a népi-nemzeti irodalmi irányzat egyik legjelentősebb képviselője, református lelkész. Korai költeményei az almanachlúra jegyében születtek: képei finomkodók, nyelve választékos. Hamarosan megérintette a népiesség divatja: népdalokat írt, amelyek gyorsan népszerűek lettek. Első nagy sikerét *Népregék, népmondák* című kötetével érte el: valódi népmondákat vett alapul, de a hagyományozódott anyagot szabadon kezelte. 1847-ben Petőfi és a közhangulat hatására az ő költészete is radikalizálódott. Az 1848–49-ben írt toborzók, riadók után költészetének igazi virágkora az önkényuralom éveiben bontakozott ki. A politikai élet megélénkülése idején Arany mellett ő alkotta meg a nemzeti fájdalom nagy líráját: képessé tette erre moralizáló hajlama és a burkolt, közvetett érzelm kifejezés iránti érzéke (*A gólyához, Levél egy kibujdosott barátom után, A madár, fiaihoz*). 1859 után ő szólaltatta meg a nemzet reménységét, várakozását nagy allegorikus verseiben (*Új Simeon, Ikarus*). Hajdan legnépszerűbb alkotásai a *Virágregék* voltak, melyeknek száraz, tanító jellegét a nyíltan kiütköző moralizálás okozza. Népies elbeszélő költeményei (*Szuhay Mátyás, A vámosújfalusi jegyző*) Petőfi és Arany nyomán haladnak. A kortársak és az utókor egy darabig Petőfi és Arany mellett, mint a népies triumvirátus harmadik tagját emlegették. Megbecsülése azonban hamarosan hanyatlani kezdett, s a Nyugat korára már szinte elfeledték. Két nagy kortársához képest valóban másodrangú tehetség, noha néhány verse az egyetemes magyar költészet remekműve, s a népies-klasszicista ízlés önálló változatát képviseli.

A madár, fiaihoz (részlet)

Száraz ágon, hallgató ajakkal
 Meddig ültök, csüggedt madarak?
 Nincs talán még elfeledve a dal,
 Melyre egykor tanítottalak?!
 Vagy ha elmúlt s többé vissza nem jő
 A víg ének s régi kedvetek:
 Legyen a dal fájdalmas, merengő,
 Fiaim, csak énekeljetek!
 Nagy vihar volt. Feldúlt berkeinken
 Enyhe, árnyas rejtek nem fogad:
 S ti hallgattok? elkészültök innen?
 Itt hagynátok bús anyátokat?!
 Más berekben máskép szól az ének,
 Ott nem értik a ti nyelvetek ...
 Puszta bár, az otthonos vidéknek,
 Fiaim, csak énekeljetek!

30. **A Népmese Napja.** A Magyar Olvasástársaság kezdeményezte 2005-ben, hogy Benedek Elek születésnapja legyen a népmese napja. A nap célja, hogy a könyvtárosok, az óvónők, a pedagógusok és a mesével foglalkozó szakemberek, valamint a meseszerető gyerekek és felnőttek ezen a napon megkülönböztetett tisztelettel forduljanak mind a magyar, mind más népek meséi felé.

Október

5. **100 éve született SZABÓ MAGDA (1917–2007)** író. 1940-ben a debreceni egyetemen szerzett latin–magyar szakos tanári és bölcsészdoktori diplomát. Ugyanebben az évben kezdett el tanítani is: két évig szülővárosában, majd három évig Hódmezővásárhelyen dolgozott. 1945-től a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium munkatársa 1949-ben történt elbocsátásáig. Az 1958-as *Freskó* és az 1959-ben megjelent *Az őz* című regényei hozzák meg számára a szélesebb körű ismertséget. 1959-től szabadfoglalkozású író. Sorra követik egymást művei, melyekben a lélektani regények hagyományait is hasznosítva formálja meg jellegzetes alakjait. Önéletrajzi ihletésű munkái az *Ókút* (1970), valamint a *Régimódi történet* (1971), melyekből nemcsak az alkotásban szemléletét formáló gyermekkori hatásokról kaphatunk képet, hanem érzékletesen, kordokumentumként is hitelesen számol be a korabeli Debrecen múltjáról és mindennapjairól is. Az irodalom szinte minden

területén kipróbálta tehetségét, indulásakor verseskötetekkel jelentkezett, később regényeivel vált híressé, s színpadi művei is sikereket arattak.

„Népszerűségének egyik nyilvánvaló titka úgynevezett izgalmas meseszövése, amely kétségtelen hiánycikk a mai igényesebb világirodalomban. De a „meseszövése” szó nem fejezi ki eléggé írói képességének azt az elemét, amely alapfokon és legfelső fokon is olyannyira szükséges az igazi regényhez: a szerkesztőerőt, a konfliktusok elhelyezésének érzékét. Szabó Magda szerkezetei kiválóak, kivételesen szakszerűek az erre nem nagyon hajlamos magyar irodalomban. Nem az a fajta író ő, aki helyett az élet írja meg a regényt; ő bizony megvágja az anyagát, könnyed mozdulatokkal megstuccolja, széthömpölygeti, összerántja, mint aki tisztában van vele, hogy a szerkezet az írói műben elsőrendű jelentéshordozó, kifejező energia. Szabó Magda nem stílus-író; szerkesztő író. És amit távolatos szerkezeteiben közöl, az a másik, egyáltalán nem fátyolos titka vonzóerejének, anyaggazdagsága, társadalomrajzának közvetlensége, történelmi fordulók és intimszobabelsők, drámák és színes kisorszólások természetes egymásba áramlása. Hogy az első regény után a legutóbbit említsük: a Régimódi történet debreceni mikrotársadalma, családjának ez a fajta regénybe emelése, a kényes közellétnek ez a széles megmunkáltsága megint csak jól példázza tárgyiaság és szubjektum oly szerencsés egyensúlyát, azt a félreismerhetetlen hangot, amit Szabó Magda jelent a magyar irodalomban – meg jóval-jóval messzebb is.” (Nemes Nagy Ágnes: Szabó Magda köszöntése)

„(Az Ókút-ban) azt mondja az anya, „annyi titkom van”, ez életének utolsó mondata, (később) azt mondja a lánya róla, „nem szerette a férfiakat”. De hiszen apánk is férfi! Mint minden nagy regény, ez is alá van aknázva hát. A regény sosem arról szól, amiről beszél. Mindegyik egy-egy rémült csöndet fog körbe.” (Esterházy Péter: Az Ókútról)

13. **A Magyar Nyelv Napja.** 2011-ben az Országgyűlés döntött ünnepléséről. 1844-ben ezen a napon fogadták el a magyart államnyelvvé tevő, a magyar nyelv és nemzetiségről szóló 1844. évi II. törvényt. Az emléknapp a közfigyelmet igyekszik ráirányítani a magyar nép szellemi-kulturális öröksége és nemzeti identitása alapját jelentő magyar nyelvre.
14. **75 éve született NÁDAS PÉTER** (1942–) író, drámaíró, esszéista. Az *Egy családragény vége*, az *Emlékiratok könyve*, a *Saját halál* és a háromkötetes *Párhuzamos történetek* szerzője. Vegyeszeti, majd fényképészi tanulmányok után végezte el a MÚOSZ kétéves újságíró-iskoláját. Ezt követően filozófiát tanult. Dolgozott fotóriporterként, újságíróként. 1969-től szabadfoglalkozású író. 1974-1979 között a *Gyermekünk* című pedagógiai folyóirat

olvasószerkesztője. 1980-1981 között a Győri Kisfaludy Színház lektora. 1989-1990-ben a *Magyar Napló* állandó munkatársa. Jelenleg a Zala megyei Gombosszegen él.

„Diotima azt ajánlja, hagyjuk magunk mögött a szépség összes képmásait. Avilai Szent Teréz szerelmes egy jóságot megtestesítő halott férfi képmásába. Akár így, akár úgy, hátat fordítunk a testben való létnek. Ha senki emberfiának szépségére ügyet se vetünk, akkor érünk el a szerelem valóságába. Ha kizárólag egy isten egyetlen halott fiának jóságába vagyunk szerelmesek, akkor érünk el a szeretet valóságába.” (Nádas Péter: Az égi és a földi szerelemről - részlet)

17. **55 éve** született **DARVASI LÁSZLÓ** (1962–) pedagógus, költő, író, újságíró, szerkesztő. 1986-ban diplomázott a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola magyar–történelem szakán. 1986–1989 között Hódmezővásárhelyen és Szegeden általános iskolai tanárként dolgozott. 1989-től a *Délmagyarország* munkatársa, 1992 és 1993 között a lap kulturális rovatvezetője. 1990-től 1998-ig a szegedi *Pompeji* című folyóirat szerkesztője. 1993-tól az *Élet és Irodalom* főszerkesztője. Darvasi László írásművészete emberi tévelygésekkel, kudarcokkal és örömeikkel teli, egyszerre hétköznapi és különös alakok sorát vonultatja fel. Elbeszéléseinek gazdag válogatását tartalmazza *A világ legboldogabb zenekara* (2005) című reprezentatív kötet, míg *A titokzatos világválogatott* (2006) rövidtörténetei, tárcanovellái a szerző focihoz való, rendkívül személyes viszonyát tükrözik. A számos novella- és tárcakötet, valamint meseregényei (*Trapiti avagy a nagy tökfőzelékháború*, 2002; *Trapiti és a borzasztó nyúl*, 2004) mellett Darvasi a regény műfajában is jelentőset alkotott. Első regénye, *A könnyemutatványosok legendája* (1999) XVI–XVII. századi panorámaképet fest Kelet-Európáról és a Balkánról, Magyarországról, Erdélyről, Budáról és Szegedről. Végtelenített novellafolyam, egyszerre archaikus mese és mediatizált vízió, nagy narratíva és történettöredék, mely varázstalanított hősöket és hősietlen varázslatokat egyaránt szertelen és túlfűtött játékba hoz. *A Virágzabálók* (2009) a XIX. századba kalauzolja el olvasóját, újra panorámaképként tárva fel a már ismert és bejárható világot Szegedtől Budán át Bécsig. De épp olyan ismerőssé és közössé teszi a tiszai legendát is: annak növényeivel, halaival, kies tájaival, pusztító és építő árvizeivel együtt. Finom, ironikus keretrendezésű a regény, mely képi, orgiasztikus pillanatban kulminál: a regény főszereplői elbarikádozva magukat halálra szeretik egymást, miközben odakint tombol az árvíz. A szegedi nagyárvíz rendkívüli leírásába torkollik a *Virágzabálók* cselekménye, számos nagy és kicsi élet szerteágazó, összekapaszkodó története.

Darvasi László: Virágzabálók (részlet)

„Schütz bácsi a vízben áll, szürke hullámok nyaldossák a cipőjét. A vasúti hídról bundás katona kémlel, ő is azt nézi, amit mindenki, a fenyegető folyót. A Tisza tengert játszik, a város szigetté vált az éggel összeérő víztükör közepén. A doktor varjúként károg a szélbe, nagyokat vihog, a sálja lobog, csak lobog. Fekete posztókabátját szokás szerint félregombolta, hószerű haját összekócolta a szél, a hajszálak rózsaszín fejbőrére tapadnak. A közelben utászok rakodnak ládákat, zsákokat, mások a vár töltésén emelt sátrakat igazgatják, erős és fiatal fiúk, napok óta alig alszanak, törődöttek és ingerültek, a szemük vörös, derekukat fáradtság mázsája nyomja.

Hogy mondja, Schütz bácsi?

Mit karattyol, már megint nem lát?!

Vak, vak, de azért megint idáig botorkált az öreg! Mindjárt kiönt, mindjárt eláztat bennünket!, szimatol a szélbe az öreg.

Nem önt ki a Tisza, Schütz bácsi!

Mindent elborít, téged is, ostoba!, rikácsol az öregember. Vén varjú maga, Schütz bácsi! Vészmadár! Hiába károg!”

23. 1999 óta minden október negyedik hétfője az **iskolai könyvtárak napja**.

November

19. 10 éve hunyt el **SZABÓ MAGDA** (1907–2007) író. (Lásd október 5-ét!)

December

11. 150 éve hunyt el **BÉRCZY (STAND) KÁROLY** (1821–1867) író, költő, újságíró, műfordító, szerkesztő. A Tízek Társaságának tagja, 1847-től Széchenyi munkatársa, majd újságíró lett. Az 1850-es években Dickens és Washington Irving műveinek fordításával szerzett irodalmi elismerést. Anyegin-átültetésével Puskin-t is népszerűvé tette a magyar olvasóközönség körében. Madách Imre barátja és első életrajzírója volt. Nevéhez fűződik az első magyar sportlap, a *Lapok a lovászat és a vadászat köréből* megindítása 1857-ben. Bérczy lírája szentimentális: gyakori témája a halálvágy, a természetbe menekülés, a sorsszerűség.

2018

Január

1. **200 éve** jelent meg a **Tudományos Gyűjtemény**, az első magyar nyelvű tudományos, enciklopédikus jellegű havi folyóirat, amelynek megjelenését Fejér György és Trattner János Tamás kezdeményezte. Újdonság volt a *Tudományos Gyűjteményben* a helyismereti és a népleírás. A nyelvújítási harc utolsó, döntő szakasza itt zajlott (Kazinczy, *Orthologus és neologus nálunk és más nemzeteknél*, 1819). A lapnak jelentős szerepe volt a feudális nemzetfogalom lebontásában, a polgári nemzetté válás eszméinek megvitatásában. 1828. januártól Vörösmarty Mihály vette át a szerkesztést, aki az első kötetben megszólaltatta Kazinczyt és Kölcseyt. 1828–1832 között rendszerint itt jelent meg az első tudósítás Széchenyi javaslatairól. Hamarosan műszaki gárda alakult a lap körül a Hitel írójával együtt dolgozó mérnökökből. A reformtervek népszerűsítésével párhuzamosan gyakran tárgyalták a liberalizmus központi ideáit, egyéniség- és szabadságeszméjét. Kedvelt szavaik voltak a természetjog és a polgári szabadság; fő politikai követelménnyé vált a nép nemzetbe emelése, a Nyugat polgári eredményeinek utolérése.
22. **A Magyar Kultúra Napja.** Kölcsey Ferenc 1823-ban ezen a napon fejezte be a Himnusz megírását. 1989 óta ünnepeljük e napot.

Kölcsey Ferenc: Töredék (részlet)

Büszke magyar vagyok én, keleten nőtt törzsöke fámnak,
 Nyúgoti ég forró kebelem nem tette hideggé;
 Szép s nagy az, ami hevít; szerelemmel tölti be lelkem
 Honni szokás és föld, örököm kard s ősi dicsőség.

27. **75 éve** született **VÁRADY SZABOLCS** (1943–) költő, műfordító, szerkesztő. A Szépirodalmi Könyvkiadónál volt korrektor 1961–65-ben. 1969-ben magyar nyelv- és irodalom szakos tanári diplomát szerzett az ELTE bölcsészkarán, azóta az Európa Könyvkiadónál dolgozott mint felelős szerkesztő. Emellett 1989 óta a Holmi versrovatát szerkesztette. Verseskötetei mellett írt tanulmányt, kritikát és számos színpadi produkcióhoz dalbetéteket, valamint operalibrettót (Vajda János: Leonce és Léna, 1999). 2003-ban *A rejtett kijárat* címmel egybegyűjtötte „komoly” verseit, legjobb versfordításait, prózai írásait (kritikák, tanulmányok, verselemzések, emlékezések stb.) és humoros, alkalmi,

„light” verseit. (Ő szerkesztette és részben írta az első magyar limerick-antológiát.)

„E költészet mozgatóerejét mindig is az analitikus látásmód finomsága és élessége biztosította: Várady kicsiny dolgokat tesz mindig versének kiindulópontjául, kegyetlenül körbejárja őket, elemeire szedi szét mindazt, amit első pillanatra egyben láttatott – s aztán, majdhogynem klasszicista versszerkesztési stratégiával vagy trükkel, úgy tágítja ki kicsinynek koncipiált versének horizontját, hogy aki akarja, akár még tanulságot is találhat bennük. Várady az elsők között volt, akik programszerűen is le akarták bontani a költő társadalmi szerepvállalásának hagyományos magasztosságát s ’természetes’ emberfelettségét, s a költészetet, különleges jellegének megőrzése mellett is, a személyes életproblémák kiélésének és kimondásának ’mindennapi’ terepeként fogalmazták meg.” (Margócsy István)

Egy szekrény előtt

A szekrényből kidőltek a ruhák,
 ő bevallotta, hogy már nem szeret.
 Mihez kezdjek az életemmel?
 Jön a nyár, és?
 Leborultam a földre,
 rám hullt egy lepedő,
 így jó lesz, így jól van.

Február

15. **75 éve született ORAVECZ IMRE** (1943–) költő, műfordító. Első versei az *Alföldben* jelentek meg. Első kötetét a Szépirodalmi Kiadó szerkesztői visszautasították, de verseit beválogatták a *Költők egymás közt* című antológiába, amelyben a fiatal költőt Weöres Sándor mutatta be. Első önálló kötete, a *Héj* 1972-ben jelent meg. Nem sokkal később először Párizsba, később Londonba ment, majd 1973-ban három hónapon át az Egyesült Államokban, Iowa Cityben volt az International Writing Program irodalmi ösztöndíjasa. Még ebben az évben hazatért Magyarországra. 1976-ban Chicagóban beiratkozott az Illinois-i Egyetemre, nyelvészetet és kulturális antropológiát tanult. Nemsokára újra hazatért. 1979-ben megjelent *Egy földterület növénytakarójának változása* című második kötete és *Máshogy mindenki más* című gyermekvers-kötete. 1982 és 1984 között az *Élet és Irodalom* munkatársa volt, *A hopik könyve* című harmadik verseskötete 1983-ban jelent meg, melyben

Oravecz egy képzeletbeli, önmagát kiválasztottnak gondoló, kis létszámú indián törzs világát mutatja be, mítoszteremtő gesztussal. Ez a külön kis univerzum a civilizációból elveszett harmóniát jelenti a lírai én számára, aki azonban végig távolságot tart az idilli világtól. Az *1972. szeptember* (1988) című kötet versei egy valós szerelmi csalódás lírai lenyomatai. Ennek megfelelően hangjuk kifejezetten személyes, fájdalmasan, siváran egyszerű, nélkülöz bármiféle absztrahálást és mítoszteremtést. Nincs mítosz és nincs remény a harmóniára, egyedül az „elmondhatóság bizonyossága” jelenthet némi vigaszt. A költői pálya csúcsát jelenti a *Halászóember. Szajla – töredékek egy faluregényhez* (2006) című kötete. Szajla egy kis falu Heves megyében, a költő gyerekkorának helyszíne, ahová mind szimbolikusan, mind a valóságban visszatér, idős korára ugyanis újra ideköltözik. A költői nyelv különös szintézisével találkozhatunk itt, a tárgyilagos, pontos, emlékező-leíró beszédmódot tájnyelvi elemek, könyörgések, vallomások, hangos töprengések törik át. Az összetettséggel együtt ebben a kötetben jelenik meg az a végsőig leegyszerűsített, redukált költői nyelv és múltrekonstrukció, mely a *Távozó fa* (2015) című kötetben is meghatározó. Az „irodalmi köztudatba” a szerzőt versei emelték, (és az életművet összességében is a líra határozza meg hangsúlyosabban), de néhány prózai műve is megjelent. Ezek közül a *Kaliforniai fűrj* (2012) című regény a legkiemelkedőbb, mely a XIX–XX. század fordulóján Amerikába kivándorló, magyar parasztemberek sorsát, küzdelmeit dolgozza fel.

Góg

Számítógépeink, szervátültetéseink, internetünk ellenére
 milyen időszerűtlennek, elmaradottnak, avítnak gondolnak majd
 bennünket,
 kik ötven, száz év múlva élnek,
 és mi is így tekintünk nagyapáink, dédapáink nemzedékére,
 kik feltalálták az autót, a penicillint és az atomreaktort,
 ugyanolyan lekicsinylően, felsőbbrendűen,
 pedig az ember már évezredek óta készen van,
 ma olyan, mint volt tegnap,
 holnap olyan lesz, mint volt tegnapelőtt,
 csak az eszközei, a szerszámai változnak,
 milyen igazságtalan, buta és méltatlan ez a magatartás.

Bővebben <http://www.aegondij.hu/educacio/oravazlatok/oravecz-imre-tavozo-fa-oravazlat>

28. A **Kalevala Napja** – a finn nép ünnepe. Elias Lönnrot néprajztudós 1835-ben e napon tette közzé az első Kalevala-kötethez írt előszavát. Az eposz jelentős hatással volt a finn kultúrára és a világirodalomra egyaránt. Teljes magyar fordítását 1909-ben Vikár Béla készítette el.

Március

15. A **Magyar Sajtó Napja**. 1990 óta ezt a napot ünnepeljük a sajtó napjaként, mivel 1848-ban ezen a napon nyomtatták a magyar sajtó első szabad termékeit, a *Tizenkét pontot* és a *Nemzeti dalt*.
21. A **Költészet Világnapja**. Az ünnepnapot az UNESCO támogatásával hozták létre azzal a céllal, hogy a költészet eszközeivel támogassák a nyelvi különbségeket, esélyt adva a kis nyelvek fejlődésének.
24. **80 éve** született **ÁGH (NAGY) ISTVÁN** (1938–) költő, író, műfordító. Nagy László öccse. Első verseskönyve 1965-ben jelent meg. Azóta további tizenegy verseskötete, köztük az összegyűjtött versek (*Boldog vérem*, 1979) és a válogatott és új versek kötete (*Mivé lettél*, 1998) mellett tíz szépprózát, esszét és öt gyermekirodalmi műveket tartalmazó munkája látott napvilágot. Versfordításai jelentek meg a *Mile Nedelkoszki versei* (Nagy Lászlóval, 1982), a Miodrag Pavlović: *Fényes és sötét ünnepek* (többekkel, 1988) című kötetekben, továbbá számos antológiában bolgár, cseh, észt, finn, macedón, szerb, szlovén nyelvekből.

Szeptember elseje

Akikkel tegnap még a tóban együtt -
gordonkacsípők, bronztálszép hasak,
napramosoly dinnye s szőlőfürthegyű emlék,
édes cicik eltűntek, mint a vándormadarak,
a villanydróton indulóban fecskék
sorjáznak, napszitta szárítócsipeszek
alól ellobbannak a könnyű kelmék,
voltam, s egyszerre én sem itt leszek.

Csak egy utolsót, még a legutolsót!
főnt sötét szárnyak, lent a fényes autók
fény-árnyjátéka tűnik át s tovább,
táguló részben szó a keresztespók,

s szememben melankóliát ez a takarodás,
és megrémít hogy magamra maradtam,
mint szál karó a hűlő hullámokban,
végemre járhat lesre a sirály.

Hét fehér víziszellem közelít,
méltóságos és elijeszthetetlen,
akárha ülne, mégis ideért,
mintha nem volnék, vonulnak mellettem,
hét fehér hattyú, hét ledér személy
alábillenve kancsóhosszú nyakkal
az őszülő távolból töltekeznek,
hé! columbusi gályák! merre mentek?

27. **Színházi Világnap.** A Nemzetközi Színházi Intézet ajánlatára 1978-tól a világ valamennyi országában köszöntik e napot: egy kiemelkedő művész fogalmazza meg világnapi üzenetét, amelyet fölolvassanak a világ színházaiban. A színházi világnap célja, hogy felhívja a figyelmet a színházművészet – és tágabb értelemben a kultúra – fontosságára, tisztelegjen a színészek, a színházi dolgozók előtt, kérje a közönség szeretetét és támogatását.

Április

2. **2. A Gyermekkönyvek Nemzetközi Napját** 1967 óta tartják világszerte a Hans Christian Andersen dán meseíró születésnapján. A Gyermekkönyvek Nemzetközi Tanácsa (IBBY) által szervezett ünnep célja, hogy a gyermekekkel megszerettség az olvasást, a könyveket. Minden évben más-más ország vállalja az eseménysorozat szponzorálását, nevezetesen az adott ország megfogalmazza a nap jelmondatát, felkér egy neves író, hogy ez alkalomból küldjön üzenetet a világ gyermekeinek, s egy képzőművészt, hogy tervezzen plakátot.
3. **100 éve született HUBAY MIKLÓS** (1918–2011) drámaíró, műfordító. Az első magyar musicalt Vas Istvánnal (versek) és Ránki Györggyel (zene) ő alkotta meg Szinetár Miklós zenés színháza számára: *Egy szerelem három éjszakája* (1961, még 2005-ben is több társulat játszotta). Kezdeményezésére ünnepeljük a Magyar Dráma Napját. Hubay Miklós pályafutása 1974 és 1988 között Firenzéhez kötődik, ahol a magyar irodalmat rendkívül népszerűvé tette az egyetemen. Drámái mellett évtizedeken át írta tanulmányait, esszéit, úti- és naplójegyzeteit: *A megváltó mutatóany* (1965), *Úton és itthon* (1970), *Aranykor* (1972), *Napló nélkülem* (1978), *A dráma sorsa* (1983), *Végtelen napjaim* (1996, *Új folyam*, 1997), *Talán a lényeg* (1998). 1987-1996 között a Színház- és

Filmművészeti Főiskola tanára, 1991-től 10 évig a Magyar PEN Club ügyvezetője, majd elnöke volt.

Bővebben <http://www.forrasfolyoirat.hu/0705/kada.pdf>

11. A **Költészet Napját** József Attila születésnapjára emlékezve 1964 óta ünnepeljük ezen a napon. Irodalmi estekkel, könyvbemutatókkal, költőtalálkozókkal, képzőművészeti kiállításokkal tisztelgünk a magyar líra előtt.
23. A **Könyv Napja; Szerzői Jogok Napja**. 1995-ben az UNESCO ezt a napot katalán javaslatra nyilvánította ünnepnek. E napon halt meg William Shakespeare és Miguel de Cervantes. A nap célja, hogy felfedezzük az olvasás szépségét, és ösztönözzük egymást a könyvek forgatására.

Június

5. **10 éve hunyt el SÁNTHA FERENC** (1927–2008) író. Erdélyben született, 1944-ben került Magyarországra. Lírai elbeszélésekkel indult, amelyekben erős az önéletrajziság motívuma s a szegénység, a kisközösségek összetartozás-tudata, meghatározó az emberi helytállás (*Sokan voltunk; Téli virágzás; Emberavatás*). 1956 után átalakult írói szemlélete és poétikája. Intellektuálissá vált látásmódja, térben és időben általánosan érvényesnek bizonyuló igazságok ábrázolására törekedett – gyakran parabolikus szerkesztéssel – előbb elbeszélésekben (*Tyúk és kakas; A Müller család halála*), majd három regényében. *Az ötödik pecsét* (1963) az író etikai nézeteit összegzi: minden emberben megvan az erkölcsi ítélőképesség, de nem mindenki és nem mindig hallgat rá. *A Hús óra* (1964), melyben egy újságíró előtt egy 1956-os gyilkosság után érdeklődve feltárul egy falu élete. A magyar közelmúlt történelmében kutatja az emberi boldogság lehetőségeit és akadályait, sok nézőpontú és több idősíki regényszerkezettel. *Az áruló* (1966) című vitaregénye egy író éjszakai meditációja négy lehetséges emberi magatartásról a huszita háború korának fiktív alakjait állítva középpontba. *A Hús óra* és *Az ötödik pecsét* című regényeiből film is készült.

Bővebben <https://www.irodalmijelen.hu/05242013-0956/az-elnemult-iro-santa-ferenc>

25. A **Karinthy-gyűrű átadása**. A Karinthy-gyűrűt 1975 óta minden évben Karinthy Frigyes születésének évfordulóján osztják ki a Rádiókabaré kiemelkedő teljesítményt nyújtó szerzőinek, előadóinak. Alapítója és adományozója a Magyar Rádió elnöke.

2017

Szeptember

1. **650 éve**, 1367-ben hagyta jóvá V. Orbán pápa, hogy Pécssett egyetem létesüljön. Bár a pápa teológiai kar felállítását nem engedélyezte, ezért az alapító okirat universitas helyett csak studium generale megnevezéssel illette, mégis ezt tekintjük az első magyarországi egyetemnek. Működéséről viszonylag keveset tudunk, minden bizonnyal Zsigmond uralkodása idején szűnt meg.

Bővebben

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1367_szeptember_1_a_pecsi_egyetem_alapitasa/

375 éve született **BETHLEN MIKLÓS** (1642–1716) erdélyi államférfi és író. Apáczai Csere Jánosnál, majd külföld egyetemeken tanult. Erdélybe hazatérve Kemény János majd Apafi Mihály bizalmi embere lett. Apafi halála után 1690-ben ő fogalmazta meg Bécsben az Erdély önállóságát a Habsburg uralom alatt is biztosító *Diploma Leopoldinumot*, amelyet sikerült I. Lipóttal is aláíratnia. 1691 és 1704 között erdélyi kancellár. Egy Hollandiában kiadott, Erdély sorsáról szóló röpirata miatt hat évig tartó bécsi fogságba került, ott írta meg – magyar nyelven – feleségének és az utókornak szánt önéletírását, amelyben beszámol Zrínyi Miklós, költő és hadvezér halálának körülményeiről is.

Bővebben <http://mek.oszk.hu/01100/01149/html/bethlen.htm>

2. **450 éve** született **THURZÓ GYÖRGY** (1567–1616) nádor. Részt vett a tizenöt éves háborúban. A Bocskai-felkelés idején végig hű maradt a Habsburgokhoz. Nagy szerepet játszott az 1606-os bécsi béke megkötésében. 1609-ben választották nádorrá. Buzgó lutheránusként következetesen védte a protestánsok érdekeit, támogatta felvidéki diákok wittenbergi tanulmányait és több templom alapítása is nevéhez köthető. Főszerepet játszott a Báthory Erzsébet elleni eljárásban, amelyet a mai történettudomány törvénytelennek tekint.

100 éve hunyt el **TÖRÖK (THEWREWK) AURÉL** (1842–1912) orvos, a honfoglaló magyarság antropológiájának kutatója, a craniometer elnevezésű koponyamérő megalkotója. Embertani méréseket végzett az akkoriban kihantolt történelmi személyek (II. Rákóczi Ferenc, Thököly Imre, III. Béla)

csontvázán, különleges módszerével, a koponyacsontok alapján rekonstruálta az elhunytak arcát.

4. **100 éve** született **MALÉTER PÁL** (1917–1958) katonatiszt, az 1956-os forradalom egyik vértanúja. 1944-ben szovjet hadifogságba került, majd a magyar ellenállók egyik vezetője, 1945-ben a Magyar Kommunista Párt tagja lett. A forradalom kirobbanásakor a Honvédelmi Minisztériumban dolgozott. 1956. október 25-én a Kilián laktanyához küldték, itt először tűzharcba keveredett a felkelőkkel, majd megállapodott velük. November 2-án honvédelmi miniszter lett. Ebben a minőségében november 3-án Tökölre ment a szovjetekkel tárgyalni, akik őt és kíséretét hitszegő módon elfogták. Sorsát szinte előre látta, de mégis vállalta, amikor a következőket mondta az őt visszatartani igyekvő tisztársainak: *„Ha nem megyünk – a szovjetek úgy veszik, mi nem akarunk tárgyalni. Mi szakítjuk meg a tárgyalás menetét... Tudom, volt ilyesmi már a magyar történelemben... De akkor is kötelességem menni!”* 1958-ban Nagy Imrével együtt elítélték és június 16-án kivégezték.

Bővebben

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1917_szeptember_4_maleter_pal_szuletese/

11. **150 éve** hunyt el **ALMÁSI BALOGH PÁL** (1794–1867) orvos. A reformkorban Széchenyi István, Kossuth Lajos és több más ismert politikus, író és művész háziorvosa volt. 1836-tól az Akadémia lapja, a *Tudománytár* szerkesztője, az orvosi szaknyelv egyik megmagyarosítója.
14. **200 éve** született **HABSBURG ISTVÁN** (1817–1867) főherceg, József nádor fia, Magyarország utolsó nádora. 1838-ban részt vett a pesti árvíz mentési munkáiban, 1844-től Csehország helytartója. Apja halála után helytartóként visszatért Magyarországra, majd 1847 novemberében nádorrá választották. Jelentős szerepet játszott a Batthyány-kormány kinevezésében, és az áprilisi törvényekben biztosított hatalmát is a kormány támogatására igyekezett felhasználni. 1848. szeptember 18-án elvállalta a magyar hadsereg vezetését, de néhány nappal később bécsi felszólításra elhagyta az országot. Ezt követően külföldön élt, Ausztriába csak külön engedéllyel utazhatott be. Magyarországra csak a holtteste térhetett vissza, a budai királyi palotában levő nádori kriptában nyugszik.

Bővebben

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1817_szeptember_14_istvan_foherceg_az_utoolso_nador_szuletese/

23. **100 éve** született NÉMETH IMRE (1917–1989) kalapácsvető, az 1948-as londoni olimpia bajnoka.

Október

6. Az **aradi vértanúk emléknapja**, mivel 1849-ben ezen a napon végeztek ki Aradon 13 honvéd főtszert: Lázár Vilmost, gróf Desseffy Arisztidet, Kiss Ernőt, Schweidel Józsefet, lovag Poeltenberg Ernőt, Török Ignácot, Láhner Györgyöt, Knézich Károlyt, Nagysándor Józsefet, gróf Leiningen-Westerburg Károlyt, Aulich Lajost, Damjanich Jánost, gróf Vécsey Károlyt, valamint Pesten, a mai Szabadság tér helyén álló Újépületben gróf Batthyány Lajos volt miniszterelnököt.

Bővebben

[http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1849 oktober 6 az aradi vertanuk e s batthyany lajos kivegzese/](http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1849_oktober_6_az_aradi_vertanuk_es_batthyany_lajos_kivegzese/)

9. **100 éve** hunyt el JUSTH GYULA (1850–1917) politikus, 1884-től haláláig országgyűlési képviselő, 1905 és 1909 között házelnök, 1893 és 1895 között a Függetlenségi és Negyvennyolcas Párt elnöke, 1912-ben ő vezette a Tisza István elleni obstrukciót. A szociáldemokratákkal és a polgári radikálisokkal együtt harcolt az általános választójog bevezetéséért.

24. **200 éve** született LÁZÁR VILMOS (1817–1849), az aradi vértanúk egyike. 1834-től egy évtizeden át szolgált a hadseregben és az alhadnagysáig vitte. 1848 októberében lépett a honvédségbe főhadnagyként és a ranglétrán fokozatosan emelkedve a szabadságharc végére lett ezredes és hadtestparancsnok. Tekintettel arra, hogy nem volt tábornok, az aradi hadbírótság nem akasztófára, hanem golyó általi halálra ítélte.

100 éve, 1917-ben e napon kezdődött a **caporettói áttörés** (a **XII. isonzói csata**), amelynek során a szövetséges német és osztrák-magyar seregek rövid idő alatt a Piave folyóig szorították vissza az ellenséges csapatokat. A vereség következtében szinte teljesen felbomlott az olasz hadsereg.

31. **500 éve**, 1517-ben a hagyomány szerint a wittenbergi vártemplom kapujára függesztette ki **Luther Márton** ágostonos szerzetes 95 tételét és ezzel **elindította a reformációt**.

November

2. **125 éve** hunyt el **IRÁNYI DÁNIEL** (1822–1892) politikus, publicista, a márciusi ifjak egyike. Az 1848/49-es szabadságharcban képviselő és kormánybiztos. A függetlenségi nyilatkozat meghozatalakor ő vezette az országgyűlés jegyzőkönyvét. A szabadságharc leverése után, 1850-ben emigrált, amit elősegített, hogy a hatóságok nem keresték, mert bátyja – a császáriak fogságába esve – magát adta ki Dánielnek. (Mivel Irányi Dánielt halálra ítélték, testvérét majdnem ki is végezték). Külföldön újságíróként kereste kenyerét, 1859-ben az emigráns kormánynak tekinthető Magyar Nemzeti Igazgatóság jegyzője lett. 1868-ban tért haza, miután Pécs városa távollétében megválasztotta képviselőnek, 1869-től a kiegyezés-ellenes 48-as párt (később Függetlenségi Párt) elnöke.
7. **375 éve** hunyt el **LÓSY IMRE** (1580 körül –1642) esztergomi érsek. Református jobbagycsaládban született és a bécsi jezsuiták diákjaként lett katolikus. Római teológiai tanulmányok után szentelték pappá és fokozatosan haladt előre az egyházi ranglétrán (kanonok, címzetes püspök). 1633 és 1637 között egri püspök, e tisztségében az egri beglerbegtől vásárolt engedéllyel a tridenti zsinat által előírt kánoni látogatást egyházmegyéjének hódoltsági részein is elvégezte. 1637-től haláláig esztergomi érsek. Szociális érzékenységét tanúsítja, hogy az 1639-es éhínség idején jövedelmét szétosztotta a rászorulóknak között. Pozsonyban szemináriumot alapított, végrendeletében pedig a nagyszombati egyetem jogi karának felállításához tett jelentős adományt.
12. **125 éve** született **HAYNAL IMRE** (1892–1979) belgyógyász, kardiológus, az EKG magyarországi úttörője. 1940 és 1945 között a kolozsvári Tudományegyetem belgyógyászati klinikáját vezette, ahol a vészkorszak idején számos üldözöttet rejtegetett. 1946 és 1958 között a budapesti II. sz. Belgyógyászati Klinika igazgatója, de sohasem lett a kommunista diktatúra kiszolgálója. Az 1956-os forradalmat követő megtorlások bírálata miatt 1958-ban kényszernyugdíjazták.
- 100 éve** született **BÖLCSKEI ELEMÉR** (1917–1977) mérnök, a hidak és vasbeton szerkezetek nemzetközi hírű kutatója, tervezője. Számos hídja (pl. a szabadszállási alumínium híd vagy a varasdi völgyhíd) a korszak kiemelkedő alkotása.
15. **150 éve** hunyt el **GANZ ÁBRAHÁM** (1814–1867) svájci származású gyáros, a magyar nehézipar egyik megteremtője. Vándorútja során 1841-ben érkezett Pestre, ahol a Széchenyi által kezdeményezett hengermalom építésénél kezdett

dolgozni, 1842-től már az üzem vasöntődjének vezette. 1845-ben saját céget alapított Budán, amely az 1850-es években, a Ganz szabadalma alapján gyártott kéregöntésű vasúti kerékeknek köszönhetően európai hírű gyárrá vált. Alkalmazottaival rendkívül humánusan bánt, keresetük mellett nyereségrészesedést is kaptak, ingyenes kórházi ellátásban és nyugdíjban részesültek. Mindezt jól tükrözi az a vers, amelyet tőlük kapott 1867-ben, a százezredik kéregöntésű kerék elkészülte kapcsán rendezett ünnepségen:

*„A munka nemesíti a férfierőt,
a munka emeli az ember értékét.
Éljen a férfi, aki munkát teremt!
Háromszoros éljen annak,
aki a munkát becsüli!”*

Bővebben <https://www.sztnh.gov.hu/hu/magyar-feltalalok-es-talalmanyaik/ganz-abraham>

17. **150 éve** született **PAPP ANTAL** (1867–1945) görögkatolikus püspök. 1912 és 1924 között munkácsi püspök. 1916-ban bevezette a Gergely-naptárt, de a hívek ellenállása miatt két évvel később kénytelen volt visszatérni a Julián-naptárhoz. A trianoni béke után a csehszlovák kormányzat nyomására a pápa felmentette tisztsége alól, egyúttal címzetes érsekké és az újonnan alapított miskolci exarchátus apostoli kormányzójává nevezte ki.
25. **50 éve** hunyt el **PÉTERY (PETRÓ) JÓZSEF** (1890–1967) 1942-től haláláig váci megyéspüspök, de 1953-ban a kommunista hatalom Hejcére internálta, ezért ettől kezdve nem kormányozhatta egyházmegyéjét.
27. **175 éve**, 1942-ben gróf **Széchenyi István** **akadémiai beszédében** arra a veszélyre figyelmeztetett, hogy a magyar nyelv erőszakos terjesztése a kisebbségek között komoly veszélyekkel járhat.
29. **75 éve** hunyt el **ZIPERNOWSKY KÁROLY** (1853–1942) gépészmérnök, a transzformátor társfeltalálója. Mechwart András megbízása nyomán megszervezte a Ganz gyár villamossági osztályát. Korán felismerte a váltakozó áram fontosságát. Legfontosabb találmánya a Déri Miksával és Bláthy Ottó Titusszal közösen megalkotott a transzformátor és az ezen alapuló energia-elosztó rendszert, amely lehetővé tette a villamos energia nagy távolságra való gazdaságos eljuttatását. (A transzformátorral magas feszültségűvé alakított áram szállítása ugyanis csak kevés veszteséggel jár.) Találmányainak köszönhetően lett az erőművek építése a Ganz gyár egyik fő

profilja (pl. a római távvezeték és az azt tápláló erőmű megépítése). Foglalkozott a vasút-villamosítás tervével is. 1893-tól három évtizeden át a Műegyetem tanáráként adta tovább a gyakorlatban szerzett ismereteit.

Bővebben <https://www.sztth.gov.hu/hu/magyar-feltalalok-es-talalmanyaik/zipernowsky-karoly>

50 éve hunyt el **MÜNNICH FERENC** (1886–1967) keményvonalas kommunista politikus, 1956 után a rendszer második legfontosabb vezetője, 1958 és 1961 között miniszterelnök.

- 30. 200 éve** hunyt el **BRUNA XAVÉR FERENC** (1745–1817) jezsuita szerzetes, matematikus, csillagász. A jezsuita rend eltörlése után 1773-tól mint világi pap a zágrábi egyházmegyéhez tartozott. Hosszú évekig dolgozott a budai várban lévő csillagvizsgálóban, közreműködött a földrajzi hosszúság-különbségek meghatározásában. 1798-tól a pesti egyetemen a felsőbb matematika tanára, 1810–1811-ben az egyetem rektora.

December

- 9. 100 éve** született **LEMHÉNYI DEZSŐ** (1917–2003) vízilabdázó, az 1952-es helsinki olimpia bajnoka. Magyarországon először ő úszott pillangó stílusban, 1940–1942 között három alkalommal nyerte meg a Wesselényi Emlékversenyt (Tihany és Balatonfüred között, 4,5 km).
- 13. 200 éve** hunyt el **KITAIBEL PÁL** (1757–1817) botanikus, kémikus. A pesti egyetem botanikus kertjének és herbáriumának gyarapítása során mintegy húszezer kilométer utat tett meg növénygyűjtési céllal. 1799 és 1812 között három kötetben jelentette meg Waldstein gróf támogatásával Magyarország összesen kétszáznyolcvan ritka növényének leírását. Emellett ásvány- és földtani megfigyelések (a tellúr nevű elem felfedezése, az 1810-es móri földrengés leírása), kémiai eredmények (a ferrociansav és a klórmész előállítás, 150 magyarországi ásványvíz elemzése), valamint állattani felfedezések (pl. a földi kutya, a mogyorós pele és a védett magyar gyík leírása) is maradandóan őrzik nevét. Méltán vésték sírkövére: *"Magyarország flórájának ritkaságait felkutatta, a hazai föld természetét ismertette, forrásainak titkait felfedte. Nem kevésbé derekassága, szerénysége, erkölcsössége lelki díszévé váltak. Örülj Magyarországnak, aki ilyen fiút adott a világnak!"*

Bővebben <http://www.kitaibelverseny.hu/kitaibel.htm>

22. **100 éve** született **GIMES MIKLÓS** (1917–1958) újságíró, az 1956-os forradalom egyik vértanúja. 1945-tól a Magyar Kommunista Párt tagja és a Szabad Nép munkatársa, 1953-tól Nagy Imre híve. Az 1956-os forradalom idején napilapot indított Magyar Szabadság címmel, annak leverése után pedig az *Október Huszonharmadika* című, passzív ellenállásra buzdító, illegális újságot szerkesztette. Nagy Imrével együtt halálra ítélték és 1958. június 16-án kivégezték.

2018

Január

1. A **béke világnapját** 1968 óta, VI. Pál pápa kezdeményezésre ünneplik meg minden év első napján.
3. **375 éve** született **LOTARINGIAI KÁROLY** (1643–1690) hadvezér, I. Lipót magyar király sógora, 1683-ban Sobieski Jánossal együtt a Bécset felmentő seregek fővezére, 1686-ban Budát visszafoglaló Habsburg-sereg fővezére és 1687-es nagyhársányi csata győztes hadvezére.
6. **150 éve** született **SZÉCHENYI MIKLÓS** (1868–1923) püspök. 1901-től győri, 1911-től haláláig nagyváradai megyéspüspök. Győri egyházkormányzatának idejére esik a székesegyház tatarozása és az új szeminárium felépítése. Trianon után Nagyváradon maradt, a magyarországi területen levő rész kormányzása céljából – Debrecenben, illetve Gyulán – helynökséget szervezett.
14. **125 éve** hunyt el **ALEXANDER VON BACH** (1813–1893) osztrák ügyvéd, majd politikus, a Bach-korszak (1851–59) névadója. 1849-től egy évtizeden át belügyminiszter, Schwarzenberg miniszterelnök 1852-es halála után a birodalmi kormány tényleges vezetője 1859-es menesztéséig.
15. **450 éve** hunyt el **OLÁH MIKLÓS** (1493–1568) humanista történetíró, esztergomi érsek, a katolikus megújulás magyarországi megindítója. A Hunyadiakkal távoli rokonságban álló erdélyi családban született. A váradai káptalani iskolában tanult, később II. Ulászló udvarában szolgált, majd egyházi pályára lépett. A mohácsi csata előtt lett a magyar Mária királyné titkára, akinek kíséretében 1531 és 1542 között Németalföldön tartózkodott. Itt írta meg *Hungária* és *Attila* című műveit Magyarország régi szépségéről és dicsőségéről. 1542-ben hazatért és Ferdinánd király szolgálatába állt. Az egyházi pályája folyamatosan ívelt felfelé, 1543-tól zágrábi, 1548-tól egri püspök, 1553-tól

haláláig esztergomi érsek. Esztergomi érsekként nagy energiával küzdött a protestantizmus terjedése ellen, 1559-ben több száz településről űzette el a protestáns lelképásztorokat. Érseki székhelyén, Nagyszombatban 1561-ben letelepítette a jezsuitákat (igaz, csak átmeneti sikerrel). A párhuzamosan zajló tridenti zsinat határozatainak megfelelően végiglátogatta egyházmegyéjét, zsinatokat tartott és 1566-ban megalapította a nagyszombati szemináriumot.

21. **150 éve** hunyt el **ASBÓTH SÁNDOR** (1811–1868) mérnök, katonatiszt. Az 1848–49 évi szabadságharcban az alezredesi rangig vitte, az emigrációban Kossuth szárnysegéde, majd az Egyesület Államokban telepedett le. Az amerikai polgárháborúban az északiak tábornoka, 1866-tól haláláig az Egyesült Államok argentinai és uruguayi nagykövete, a polgárháborúban szerzett súlyos fejsébe következtében hunyt el.

50 éve hunyt el **SHVOY LAJOS** (1879–1968) székesfehérvári püspök. Prohászka Ottokár növendéke volt Esztergomban, majd a Regnum Marianum világi papi közösség tagja, 1919-től első plébánosa lett. 1927-ben nevezte ki a pápa székesfehérvári püspökké. 1944-ben a nyilasok letartóztatták, mert ő is aláírta Mindszentynek azt a memorandumát, amely a harcok befejezését kérte a kormánytól a Dunántúl megmentése érdekében. A kommunista diktatúra idején csak számos nehézséggel (pl. házi őrizettel) küzdve irányíthatta egyházmegyéjét.

Részletesebb lásd <http://www.szfvar.katolikus.hu/tortenet/puspokok/shvoy-lajos>

22. **75 éve** hunyt el **PEIDL GYULA** (1873–1943) szociáldemokrata politikus, Nyomdászként lett 1909-ben az MSZDP egyik vezetője, 1919 első hónapjaiban a Berinkey-kormány munkaügyi és népjóléti minisztere. A tanácsköztársaság idején visszavonult a politikától. 1919. augusztus 1. és 6. között ún. szakszervezeti kormány elnöke, 1922 és 1931 között nemzetgyűlési, illetve országgyűlési képviselő.
28. **75 éve** hunyt el **SZMRECSÁNYI LAJOS** (1851–1943) 1912-től haláláig egri érsek. Támogatásával indította el 1927-ben Oslay Oswald ferences szerzetes az Egri Normát, amely környezettanulmányok készítésével, adományok központi gyűjtésével és elosztásával, valamint önkéntesek bevonásával igyekezett a városi szegények gondozását megszervezni.

Február

14. **650 éve** született **LUXEMBURGI ZSIGMOND** (1368–1437) magyar és cseh király, német-római császár (magyar királyként uralkodott 1387–1437). Annak ellenére, hogy számos ország tartozott uralma alá, elsősorban magyar királynak tartotta magát. Sokat tett az ország kultúrájáért, számos építkezés (Buda, Visegrád) fűződik a nevéhez. Nagyon tisztelte Szent László királyt, ezért holttestét Váradon helyezték végső nyugalomra.
17. **450 éve**, 1568-ban II. Miksa és II. Szelim megbízottai aláírták a 8 évre szóló **drinápolyi békét**, amely lezárta a nagy török hódítások időszakát. Az ellenségeskedés megszüntetését kiterjesztették Erdélyre is. Miksa vállalta, hogy 30000 arany évi „ajándékot” fizet a szultánnak. A szerződés megteremtette a lehetőségét, hogy a Habsburg Birodalom állandó követséget tarthasson a Portán. Bár a drinápolyi béke – többszöri megújítással – 25 évig maradt fenn, mégsem hozott igazi fegyvernyugvást, hiszen a szerződés tilalma ellenére a végvárak órségei rendszeresen portyáztak a másik fél területein, sőt kisebb várfoglalásokra is sor került.
- Bővebben
http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/a_drinapolyi_beke_egy_hosszura_nyult_fegyverszunet
18. **250 éve** született **I. FERENC** (1768–1835) magyar király, az első osztrák császár, II. Ferencként az utolsó német-római császár, 1792-től haláláig a Habsburg Birodalom uralkodója. Uralkodását – apjával, II. Lipóttal ellentétben – a merev konzervativizmus és az abszolutizmus jellemezte. „*A Metternichet, meg engem még kibír*” – válaszolta a reformok bevezetését szorgalmazóknak.
25. **A kommunizmus áldozatainak emléknapja**, mert 1947-ben ezen a napon hurcolta el a szovjet államvédelem Kovács Bélát a Független Kisgazdapárt főtitkárát, miután a Nemzetgyűlés nem volt hajlandó mentelmi jogát felfüggeszteni.
- 150 éve** született **BÁRDOS REMIG** (1868–1932) bencés szerzetes, 1920-tól haláláig pannonhalmi főapát. Ő kezdeményezte budapesti bencés gimnázium és a *Pannonhalmi Szemle* című folyóirat megalapítását.

Március

16. **125 éve** hunyt el **PUSKÁS TIVADAR** (1844–1893) mérnök, vállalkozó, a telefonközpont és a telefonhírmondó feltalálója. Felsőbb iskolai tanulmányait a bécsi Theresianumban, majd a Műegyetemen folytatta, de 1865-ban anyagi okok miatt abba kellett hagynia. 1867 és 1872 között egy angol vasútépítő cég alkalmazottjaként magyarországi vasútépítésekénél dolgozott. Az 1873-as bécsi világkiállítás idején utazási irodát üzemeltetett. 1874-től két évig az Egyesült Államokban élt. 1877-től Edison megbízottjaként Európában épített ki telefonközpontokat, 1881-ben ő indította el a budapesti telefonközpontot is. 1892-ben szabadalmaztatta a rádió elődjének tekinthető telefonhírmondót, amely a következő évben kezdte meg adását Budapesten.

Bővebben <https://www.sztnh.gov.hu/hu/magyar-feltalalok-es-talalmanyaik/puskas-tivadar>

Április

16. **A holokausz emléknapja**, mert 1944-ben ekkor állították föl – Kárpátalján – az első magyarországi gettót.
25. **550 éve**, 1468-ban indította el hadjáratát Mátyás király Podjebrád cseh király ellen. A magyar uralkodó névleg a pápa és III. Frigyes német-római császár kívánságának tett eleget, valójában azonban a cseh trón reményében és a Jagellók terjeszkedésének megakadályozása végett vállalta – az elhúzódozó és félsikerrel végződő – háborút korábbi apósa ellen.

Bővebben

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1468_aprilis_25_matyas_kiraly_keresztes_hadjaratot_indit_a_csehek_ellen/

28. **100 éve** hunyt el börtönében **GAVRILO PRINCIP** (1894–1918), aki Ferenc Ferdinánd trónörökös meggyilkolásával nagy szerepet játszott az első világháború kirobbanásában.

Bővebben

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1918_aprilis_28_gavrilo_princip_halal_a

Május

2. **175 éve** hunyt el gróf **DESSEWFFY JÓZSEF** (1771–1843) politikus, író, a Széchenyi eszméit bíráló *A «hitel» című munka taglalata* (1831) szerzője. Jurátusként jelen volt az 1790/91-es országgyűlésen. Katonai szolgálatát követően a vármegyei közéletben vett részt. 1802-ben Sáros, 1805-ben és 1807-ben Zemplén, 1811/12-ben és 1825/27-ben Szabolcs vármegyét képviselte az országgyűlés alsó tábláján, többször felszólalt a magyar nyelv ügyében. Az 1825/27-es országgyűlésről kiküldött, a reformok lehetőségét vizsgáló egyik bizottság tagjaként jelentette meg külföldön a sajtóval kapcsolatos véleményét, amelyben az angol sajtótörvény átvételét javasolta, hangsúlyozva, hogy *„a sajtószabadságban a rossz polgár vádlóra talál, az ártatlanul megvádolt védőjére, a rágalmozó pedig elnyeri büntetését”*. 1823-ban szinte látnoki módon jósolta meg az elkövetkező negyedszázad eseményeit, amikor a következőket írta Kazinczynak: *„Hallatlan dolgok fognak elébb-utóbb következni mindenütt, ha a józanész valamiképpen el nem fordítja a legbutább és legalábbvaló indulatosságoknak kicsapongásait. Utoljára mi is részt fogunk venni. Adja Isten, hogy eszünk legyen akkor, és hogy igaz nemzeti függetlenséget szerezzünk magunknak. Úgy feláldozhatnók a feudále szisztémát — de nagyon kételkedem akár okosságunkban, akár nemes szívüségünkön — az egoizmusz rozsdája eszi sziveinket — nem vagyunk mi többé arisztokraták, hanem cacokraták. [...] Nagy és közönséges lesz a pezsgés, a zavar, mert ez nem egy ország, hanem európai revolúció lesz — azonban ki fog vitézteni — mert megtanulták az emberek a francia revolúció hibái által: mit kell eltávoztatni a revolúciók haladásában. Ismétlem: nagy dolgokat fogunk érni, ha valami közben jövő fátom vagy az okosság és józanész szelleme nem fogja végképpen eloszlatni a tornyozkodó fellegetek.”* Széchenyinek nemcsak a *Hitel* című munkáját bírálta, de Kossuth-tal szembeni fellépését is, ugyanakkor elismerte érdemeit.
16. **150 éve** született **SOMOGYI BÉLA** (1868–1920) szociáldemokrata újságíró, a *Népszava* szerkesztője, akit szélsőjobboldali különítményesek gyilkoltak meg a fehérterrort bemutató cikkei miatt.
30. **25 éve**, 1993-ban II. János Pál pápa *Hungarorum gens* kezdetű bullájával létrehozta a magyar katolikus egyház ma is érvényes szervezeti felépítését és területi beosztását. Ekkor lett érsekséggé a Veszprémi egyházmegye és szakadt ki területéből a kaposvári püspökség. A Szatmári egyházmegye magyarországi részéből és az Egri egyházmegye tiszántúli területeiből megalakult a Debrecen-Nyíregyházi egyházmegye. Ekkor vált kétközpontúvá az Esztergom-Budapesti főegyházmegye és a Kalocsa-Kecskeméti

főegyházmegye. Módosultak az egyházmegyei határok, a létszám- és területbeli különbségek kiegyenlítődése, illetve a közigazgatási beosztáshoz való illeszkedés céljából.

Június

1. **75 éve** hunyt el **BÁRCZY ISTVÁN** (1866–1943) jogász, politikus. Budapest polgármestere, majd főpolgármestere. 1889-ben lépett a főváros szolgálatába. 1901-től a közoktatási ügyosztályának vezetőjeként újjászervezte a főváros iskolaügyét. 1906-tól Budapest polgármestere, majd 1917–18-ban főpolgármestere. 1919 novemberétől 1920 márciusáig igazságügy-miniszter, majd nemzetgyűlési, illetve országgyűlési képviselő. Polgármesteri működése idején vették fővárosi tulajdonba a gázműveket, az elektromos műveket, a villamosvasutat. Átfogó városfejlesztési programja alapján iskolák, lakások, szociális és kulturális intézmények épültek.
4. **A nemzeti összetartozás napja** annak emlékére, hogy 1920-ban ezen a napon írta alá Magyarország a Versailles-ban található Nagy Trianon palotában az első világháborút lezáró békét, amely a történelmi Magyarország megszűnését jelentette, és amelynek következtében több millió magyar került kisebbségi sorba.
8. **425 éve** született **I. RÁKÓCZI GYÖRGY** (1593–1648) erdélyi fejedelem. A kelet-magyarországi nagybirtokos 1630-tól haláláig tartó uralkodása a békés fejlődés mellett mérsékelt külpolitikai sikereket hozott Erdélynek. Az 1645-ös linzi békében megszerezett Erdélynek hét kelet-felvidéki vármegyét és biztosította a vallásszabadságot a királyi Magyarországon. Jelentősen gyarapította a családi birtokállományt. Sokat tett a református egyház és az iskoláztatás felvirágoztatása érdekében. Vallásosságát tükrözi „*Ha Isten velünk, ki ellenünk?*” jelmondata. Halála után erős fejedelemséget és nagyravágyó külpolitikai célokat hagyott György fiára.
Bővebben
http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1630_november_26_i_rakoczi_gyorgy_ot_erdelyi_fejedelemme_valasztjak/
11. **125 éve** született **KOVÁCS SÁNDOR** (1893–1972) 1928 és 1944 között kecskeméti plébános, 1944-től 1972-es lemondásáig szombathelyi megyéspüspök.

- 18.** **150 éve** született **HORTHY MIKLÓS** (1868–1957) haditengerész, államférfi, a XX. századi magyar történelem meghatározó alakja. 1909 és 1914 között Ferenc József szárnysegédjeként szolgált. Az első világháborúban sorhajókapitányként vett részt és kitüntette magát az 1917-es otrantói ütközetben, 1918-ban a cattarói matrózlázadás után ellentengernagyként a flotta utolsó főparancsnoka volt. A Nemzeti Hadsereg élén részt vett a Tanácsköztársaság felszámolásában. 1920-ban kormányzóvá választották és egészen 1944. október 16-i lemondásáig a Magyar Királyság államfőjeként gyakorolt meghatározó befolyást az ország életére. A második világháború után nem tért vissza Magyarországra, Portugáliában érte a halál.

Bővebben

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1868_junius_18_horthy_miklos_kormanyzo_szuletese/

- 22.** **425 éve**, 1593-ban szenvedett súlyos vereséget a Sziszek várát ostromló török sereg. A vereség következtében a Porta hadat üzent, és ezzel kirobbant a tizenöt éves háború.

Bővebben

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1593_junius_22_hasszan_pasa_veresiget_szenved_sziszeknel/

2017

1025 éve született – valószínűleg – AREZZÓI GUIDO (992–1050) bencés szerzetes. Korszakalkotó jelentőségű újítása volt a tercívolságú vonalakra történő hangjegyzírás feltalálása. Ő volt a mai napig rendkívüli jelentőséggel bíró szolmizációs rendszer legkorábbi változatának megalkotója is. Azért készítette, hogy segítségével rászoktassa az énekes növendékeket a biztos hangeltalálásra és a tiszta intonálásra. A hangok nevét egy középkori latin nyelvű himnusz egy-egy sorának első szótagja adta.

Ut queant laxis
Resonare fibris
Mira gestorum
Famuli tuorum
Solve polluti
Labbii reatum
Sancte Ioannes

Szent János himnusz <https://www.youtube.com/watch?v=jo6trJ-sQ0k>

425 éve született ANDREAS RAUCH (Rauch András, 1592–1656) osztrák származású zeneszerző és orgonaművész. Sopron város zenei életét gazdagította. A korai barokk muzsika képviselője leginkább kóruszenét komponált, többek között a *Concentus Votivus* című művet, mely az 1634-es soproni országgyűlés megnyitására készült.

Artemis búcsúja <https://www.youtube.com/watch?v=XxPqyVSWUE8>

Augusztus

12. 25 éve hunyt el JOHN CAGE (1912–1992) amerikai zeneszerző. Édesapja feltaláló volt, talán innen ered fia zenei találékonysága is. Schönberg tanította, akinek hatása felbecsülhetetlen jelentőségű volt számára. Az új zene legnagyobb kísérletezőinek egyike lett, a legszélsőségesebb avantgarde irányzatok képviselője. Tőle ered, vagy rá vezethető vissza a XX. századi zene jó néhány újítása. 1952-ben írta meg talán legnagyobb hatású művét, a 4'33"-et. Ebben a darabban egyetlen hangot sem kell az előadónak megszólaltatnia, elegendő figyelnie a csöndre, "szólaltassák" meg bárhol is a darabot. "*Akárhol*

legyünk is, javarészt zajokat hallunk. Ha nem figyelünk oda, akkor zavaróak. De ha fülelünk, akkor izgalmasak is lehetnek..." (John Cage) A szerző ezzel a művével a világ legeredetibb zenei gondolkodójává lépett elő, a zenetörténet mérföldkövévé vált.

John Cage: 4'33" <https://www.youtube.com/watch?v=9xeslWihXno>

Szeptember

4. **125 éve** született **DARIUS MILHAUD** (1892–1974) francia zeneszerző. Tanulmányait a párizsi Conservatoire-ban végezte: Charles-Marie Widor zeneszerzésre és Paul Dukas hangszerelésre tanította. Ezek az évek számos zenei és irodalmi kapcsolatot hoztak számára. Barátságot kötött Paul Claudel költővel is, akinek a szövegeire zenét komponált. 1940-ben az USA-ba emigrált, szülőhazájába csak a háború végeztével térhetett vissza. Ekkor zeneszerzés-professzori állást ajánlottak fel neki a párizsi Conservatoire-ban. Felváltva töltötte be a tanári állását Franciaországban és az Egyesült Államokban. A Francia Hatok (Les Six) zeneszerzői csoport tagja volt. A hagyományos összhangzattan szabályait elvetette, hangzásvilága a politonalitás felé fordult. Zenéjének legjellemzőbb tulajdonsága a líraiság, a dallamot tartja a muzsika alapelemének. *„Ezen alapvető elem nélkül a világ minden technikája csupán holt betű.”*

Pastorale, Op.147 (1935) <https://www.youtube.com/watch?v=GWJBS41okfM>

5. **125 éve** született **SZIGETI JÓZSEF** hegedűművész, zenepedagógus (1892–1973). Csodagyerek volt, már tíz éves korában koncertezett. Budapesten Hubay Jenő tanítványa lett a Zeneakadémián. Tanulmányainak befejezése után nagy sikerrel szerepelt Európa, majd a világ különböző nagyvárosainak hangversenydobogóin. Élt Angliában, majd Svájcban, 1940-től pedig az Egyesült Államokban. Klasszikus és főleg modern művek (Bartók, Ravel, Stravinsky, Prokofjev) egyik legismertebb előadója volt. Bartók barátsága és nagyrabecsülése jeléül neki ajánlotta az *Első rapszodiát* és (Benny Goodmannel közösen) a *Kontrasztokat*. 1960-ban visszavonult a hangversenyezéstől, Svájcban telepedett le. Ettől kezdve főként tanítással foglalkozott és folytatta – még Amerikában elkezdett – írói tevékenységét. *„Tudatában vagyok művészetünk mulandóságának... tehát leginkább lemezeimet értékelem és a zeneszerzőkkel való kapcsolatomat”* – vallotta.

Beethoven: Kreutzer szonáta (Bartók Béla – Szigeti József)

<https://www.youtube.com/watch?v=AZG2iKESTLk>

20 éve halt meg **SOLTI GYÖRGY** (Sir George Solti 1912–1997) zongoraművész, a 20. század második felének meghatározó jelentőségű karmester-egyénisége. A budapesti Zeneakadémián zongoristaként indult, majd a zeneszerzés tanszakot is elvégezte. *„A képzés az Akadémián nehéz és időnként igen kemény volt: aki végigcsinálta, igazi zenészként került ki onnan. Az Akadémián eltöltött idő alatt tanultam meg a fegyelem és a kemény munka alapjait...”* – írta önéletrajzi könyvében. Zenei munkásságát a budapesti Operaház korrepetitoraként kezdte. A háború után Európa több nagyvárosában is sikerrel lépett fel. Tíz évig állt a londoni Covent Garden élén. Két évtizeden át működött együtt a Chicagói Szimfonikus Zenekarral. Életpályája során rengeteg lemezt készített. Kimagasló előadója volt Bartók műveinek is. A Zeneakadémia felújítása után, 2013. október 22-én, a Kistermet Solti György Kamarateremnek nevezték el. Ugyanezen a napon került sor szobrának felavatására az épület előtti téren.

W. A. Mozart: Esz-dúr szimfónia – részlet

<https://www.youtube.com/watch?v=GRr6WUvyWfI>

19. **20 éve** hunyt el **NÁDASI ALFONZ** (1909–1997) bencés szerzetes, tanár. *„Aki tanításban éli az életét, kell, hogy vasoszlop elvei legyenek.”* – vallotta. Görög-latin szakos középiskolai tanári oklevelet szerzett, doktorált, majd a rendi gimnáziumban tanított. Megtanult franciául, olaszul, németül, angolul és oroszul is. A Zeneakadémián hegedű-, zongora- és egyházzenei szakon tanult. A háború alatt tábori lelkész lett a keleti fronton, jelen volt a doni áttörésnél (helytállásáért Vaskeresztet kapott). A háború végén hadifogságba került a Szovjetunióba. Példás akaraterevével tartotta társaiban a lelket, a táborban kórust szervezett számukra. 1947-es hazatértétől haláláig Győrben tanított, emellett évtizedekig egyházzenét oktatott Budapesten, a Központi Papnevelő Intézetben. Kodály őt választotta bizalmas barátjának, munkatársának és lelki vezetőjének. Harminc éven át hetente együtt olvasták a görög és latin irodalom legnagyobb alkotásai mellett a bibliát, valamint az egyházatyák írásait eredeti nyelven.

Október

1. **A Zene Világnapja**, 1975 óta. Yehudi Menuhin amerikai hegedűművész és az UNESCO zenei tanácsának a felhívására ünnepeljük. Ebből az alkalomból

ezen a napon világszerte több koncertet, hangversenyt és más zenei programot is rendeznek.

80 éve született **BALÁZS ÁRPÁD** (1937–) zeneszerző. A Zeneakadémián Farkas Ferenc tanítványaként végzett. Közel 200 kórusmű szerzője, emellett kamaraműveket, filmzenéket, és színpadi kísérőzenéket is írt. Vonós- és fúvószenekari művekkel gazdagította az ifjúsági repertoárt.

- 3. 80 éve** született **CSÍKY BOLDIZSÁR** (1937–) zeneszerző, tanár, muzikológus. Zenei tanulmányait a marosvásárhelyi Zenei Líceumban kezdte, majd Kolozsvárott folytatta. Életművében nagy szerepet játszik az erdélyi népzene. Jelentősek az énekhangra, kórusra írt alkotásai.

Szabó Erzsí balladája <https://www.youtube.com/watch?v=kzRGJV4t4Yg>

November

- 6. 100 éve** született **MIHÁLY ANDRÁS** (1917–1993) zeneszerző, karmester, gordonkaművész. Tanulmányait a Zeneakadémián végezte. Magánúton Kadosa Pálnál zeneszerzést is tanult. Vonósnégyesével Berg, Schönberg, Hindemith és Bartók műveinek szerzett elismertséget. A Zeneakadémián több mint négy évtizeden át tanított kamarazenét, több nemzetközi hírű vonósnégyes pályakezdését támogatta. Megalakította a Budapest Kamaraegyüttest, amelynek célja a kortárs zene népszerűsítése volt. Majdnem egy évtizeden át volt az Operaház igazgatója. Karmesterként szinte a teljes operairodalmat végigdirigálta.
- 8. 90 éve** született **KARAI JÓZSEF** (1927–2013) karnagy, zeneszerző. A Zeneakadémián Farkas Ferenc zeneszerzésszakos növendéke volt, emellett karmesteri tanulmányokat is folytatott. Évtizedeken át több budapesti kórust is vezényelt. Ez az időszak nagy mértékben hatott pályájára, és inspirálta a mintegy 200 kórusmű komponálására.

Sárközi karikázó <https://www.youtube.com/watch?v=pv5DGjYrcGA>

- 10. 90 éve** született **BIRTALAN JÓZSEF** (1927–) erdélyi származású zeneszerző, karmester. Tanulmányait a kolozsvári Zeneművészeti Főiskolán végezte, zenetanári és nagybőgő szakon. Kolozsvárott az Állami Magyar Opera, majd a Filharmónia zenekarának volt tagja. Marosvásárhelyen az Állami Népi Együttes gyermekcsoportjának karmestereként és művészeti vezetőjeként tevékenykedett. A Főiskola karvezetőképző szakának tanáraként karnagyok

egész sorát indította útnak. Zeneszerzőként a kommunista diktatúra időszakában is komponált szakrális kórusműveket. 1989. november 5-én hangzott el először a debreceni Nagytemplomban a *Templom és iskola* című kompozíció, ahol az ősbemutatón a zeneszerző még Bagosi József álnéven szerepelt. 1990-es évek elejétől egyházi kórusművei szélesebb körben is népszerűvé váltak.

Félre tőlem búbanat <https://www.youtube.com/watch?v=raHiZDTuRwE>

12. **20 éve** hunyt el **KROÓ GYÖRGY** (1926–1997) zenekritikus, zenetörténész. A XX. századi magyar zenekritika és zenetörténet-írás egyik legnagyobb alakja. Tanulmányait a Zeneakadémián hegedűsként kezdte, majd az akkor indult zenetudományi szakon, Szabolcsi Bence irányításával folytatta. 1957-ben lett a Magyar Rádió munkatársa. Tevékenységével megalapozta és felvirágoztatta a magyar zenei ismeretterjesztést. Kritikái rendszeresen elhangzottak az általa alapított *Új zenei újság* című műsorában. 1961-től tanított a Zeneakadémián zenetörténetet, majd 36 éven át volt a zenetudományi tanszak vezetője. Szinte megszakítás nélkül írt, könyvei, cikkei a zenetörténet különböző korszakaival foglalkoznak. Az *Élet és Irodalom* hetilapban mintegy 240 írása jelent meg, többnyire kortárs magyar művekről. Stílusa egyedülálló, a mai zenekritikusok számára mértékadó. Közérthetőséggel párosult szakszerűsége, valamint a zene iránti szeretete és tisztelete, minden szavából sugárzott.

December

6. **10 éve** hunyt el **SZŐLLŐSY ANDRÁS** (1921–2007) zeneszerző, zenetudós. Egyszerre végezte bölcsész tudományi és zenei tanulmányait. Eötvös-kollégistaként francia-magyar szakon doktori fokozatot szerzett, a Zeneakadémián pedig zeneszerzés szakon tanult. A háborút követően ösztöndíjat kapott Rómába, ahol Petrassi mesteriskolájába járt. Zenetudósként a hazai Bartók- és Kodály-kutatás alapjait vetette meg. A Zeneakadémián közel négy évtizeden keresztül tanított. Egykori tanítványai életre kihatóan hordozzák magukban sugárzó egyéniségének hatását. Első nemzetközi sikerét a *III. concerto* hozta meg. A *Fabula Phaedri* és a *Miserere* című hat férfi szólólistára írt műveit a King's Singers együttes megrendelésére komponálta.

Fabula Phaedri – King's Singers

<https://www.youtube.com/watch?v=tQM4qHLuk4g>

16. 135 éve Kecskeméten született KODÁLY ZOLTÁN (1882–1967) zeneszerző, népzene gyűjtő, nemzetnevelő. A galántai gyermekévek után Nagyszombatban az érseki gimnáziumban érettségizett. Magától tanult meg zongorázni, hegedülni, brácsázni, gordonkázni. 1900-ban került Budapestre és kezdte meg tanulmányait Eötvös-kollégistaként a Pázmány Péter Tudományegyetem magyar-német, és a Zeneakadémia zeneszerzés szakán. Diplomájának megszerzése után került sor az első felvidéki és erdélyi népdalgyűjtő útjára. 1906-ban *A magyar népdal strófászerkezete* című disszertációjával doktori fokozatot szerzett. A folklór iránti érdeklődésének köszönhetően kötött barátságot Bartók Bélával. A következő években, Berlinben és Párizsban az új zenei irányzatokkal ismerkedett. Nagy hatással volt rá Debussy zenéje. Művészetét mindvégig két forrás: a magyar népzene alapuló dallamalkotás és a Debussy-féle harmóniavilág határozta meg. 25 évesen lett a Zeneakadémia zeneelmélet-, majd zeneszerzés tanára. Az első világháború kitörése nemcsak műveinek nyugat-európai terjedését akadályozta meg, hanem a népdalgyűjtések folytatását is. Ekkor az addig gyűjtött anyagok rendszerezésére fordította ideje java részét, mellette zenekritikusként is működött. Első hatalmas zeneszerzői sikerét 1923-ban aratta a *Psalmus Hungaricus* (Magyar Zsoltár) című művével. Ezt követték a népzene ihlette alkotásainak sora: két daljátéka, a *Háry János* és a *Székelyfőnök*, a zenekarra írt *Marosszéki* és *Galántai táncok* és a *Felszállott a páva* zenekari variációsorozata. A második világháború idején mentette az üldözötteket. Tiltakozásul több forradalmi hatású Petőfi-kórust írt. A háborút követően meghatározó szerepet vállalt az ország szellemi újjáépítésében. Számos közéleti feladatot látott el. Népzenei, zenepedagógiai konferenciákon vett részt. A század első felében fogant tervei is megvalósultak: az MTA általa irányított Népzene Kutató Csoportja munkájának eredményeként 1951 és 1967 között megjelent a *Magyar Népzene Tára* első öt kötete. Figyelme egyre inkább a fiatalok iskolai zenei képzésére irányult. Közel 120 általános iskolában vezették be elvei szerint a mindennapos énekképzést. Fontosnak tartotta az óvodások zenei nevelését is. A gyermekek számára olvasógyakorlatokat, kórusműveket írt, munkatársaival énektankönyveket szerkesztett. A gyakorlatban teremtette meg azt, ami halála után „Kodály-koncepcióként” vált világszerte népszerűvé. Hitte és vallotta: *„Aki zenével indul el az életbe, bearanyozza minden későbbi tevékenységét, az életnek olyan kincsét kapja ezzel, amely átsegít sok bajon. A zene tápláló, vizsgáztató elixír, és az élet szépségét, s ami benne érték, azt mind meghatározza.”*

18. **125 éve**, 1892-ben Szentpéterváron bemutatták Csajkovszkij orosz zeneszerző *Diótörő* című balettjét.

Diótörő https://www.youtube.com/watch?v=2N_Besc7_S4

2018

475 éve született **WILLIAM BYRD** (1543–1623) reneszánsz zeneszerző, az angol katolikus zene utolsó képviselője. Kortársai szerint „az angol nemzet leghíresebb muzsikusa és orgonistája” és „az angol zene atyja” volt. Húszéves korától a lincolni katedrálisban volt orgonista, majd Londonba költözött, ahol a Chapel Royal orgonistája lett. Sokoldalú komponista volt, akinek munkásságában megtalálhatók a hangszeres és az énekes alkotások is. Legszébb darabjai a katolikus liturgia számára készült latin szövegű kórusművei. A vallásos művek mellett világi szövegűeket is írt. Ez utóbbiak sajátossága az, hogy a szóló éneket – az akkoriban megszokott lantkíséret helyett – viola együttes (konzort) kísérte. 150 billentyűs hangszerekre készült darabja is van. Őt tekintik a Purcell előtti angol egyházi zene legnagyobb alakjának.

Ave Verum Corpus <https://www.youtube.com/watch?v=vFZZMF7SRRo>

Január

2. **175 éve**, 1843-ban volt Drezdában Richard Wagner *A bolygó hollandi* című operájának bemutatója. A premier hatalmas sikert aratott és a darabot rövid időn belül Németország szinte minden operaházában bemutatták.

A bolygó hollandi – részlet

<https://www.youtube.com/watch?v=hTOp277EW0E>

8. **5 éve** hunyt el **JÁKI SÁNDOR TEODÓZ** (1929–2013) bencés szerzetes, karnagy, tanár, a moldvai csángók apostola. A Zeneakadémián középiskolai ének-zene tanári és karvezető diplomát szerzett, majd több mint négy évtizeden át a győri bencés gimnázium énektanáraként, karvezetőjeként tevékenykedett. Évtizedekig vezette a győri székesegyház Palestrina kórusát. Emellett 25 éven át volt a Budapesti Nyári Kántorképző Tanfolyam gregorián- és népénektanára, ahol lángoló virtuozitással nevelte az egész országból érkezett tanítványokat. Munkásságát a liturgia és a klasszikus, vallási néphagyomány

kutatása, szeretete és egész életén át való megélése, továbbadása jellemezte. Fáradhatatlan népénekgyűjtő volt, 145 alkalommal járt Erdélyben és 111 alkalommal látogatta meg az általa legszeretettebb népcsoportot, a moldvai csángó magyarokat. *Csángókról, igaz tudósítások* címmel 2002-ben adta ki élményeit könyv formájában.

Csángó Boldogasszony anyánk

<https://www.youtube.com/watch?v=WareTPSVaFk>

27. **90 éve** született **BÉRES GYÖRGY** (1928–) karnagy, pap-tanár. Hazánkban és a nemzetközi életben is a gregorián művelésének kiemelkedő személyisége. Zenei tanulmányait 1953-56 között Harmat Artúrnál, Bárdos Lajosnál, Werner Alajosnál és Gergely Ferencnél magánúton, majd 1957–61-ig a Bécsi Zeneakadémia egyházzenei tanszakán végezte. 1956-ban hagyta el Magyarországot. Bécsben folytatta papi szolgálatát. Másfél évtizeden át Németországban egy, a gregorián misével foglalkozó kutatócsoportban dolgozott, majd a bécsi egyetemen és a salzburgi Mozarteumban tanította a gregorián szemiológiát. 1985-ben kezdte e tudomány megismertetését Magyarországon, Kezdeményezésére alakult meg 1990-ben a Gregorián Társaság, ő a Váci Nemzetközi Gregorián Fesztiválok életre hívója, főrendezője és művészeti vezetője.
31. **25 éve** hunyt el **LENDVAI ERNŐ** (1925–1993) a 20. század legjelentősebb magyar zeneteoretikusainak egyike. A Zeneakadémián zongoraszakot végzett, legendás zenei memóriájának köszönhetően fejből zongorázta a zeneirodalom nagy részét. Neve elsősorban Bartók-kutatásai révén lett ismert világszerte, átfogó zeneelméleti módszert dolgozott ki műveinek értelmezéséhez Behatóan foglalkozott Kodály zenéjének harmónia-világával is. Zenetörténelmi munkásságának középpontjában a magyar szerzőkön kívül Verdi és Wagner művészete állt. Bár a Zeneakadémiának nem volt állandó tanára; alkalmanként, egy-egy szemeszter erejéig tartott analitikai kurzusokat a zenetudományi tanszak hallgatóinak.

Február

1. **275 éve** hunyt el **GIUSEPPE PITONI** (1657–1743) olasz orgonista és egyházi zeneszerző. Mint a "római iskola" legtöbb késői mestere, kedvelte a hatalmas hangfreskókat, a sokszólamú, több kórusos stílus barokk pompáját. Nemcsak a Palestrina-hagyományok erőteljes, kései örököse, hanem korának legkiválóbb pedagógusa is volt.

Cantate Domino <https://www.youtube.com/watch?v=ygw8iGKnDME>

125 éve, 1893-ban bemutatták Giacomo Puccini *Manon Lescaut* című négyfelvonásos operáját, Torinóban, a Teatro Regióban.

Manon Lescaut – részlet <https://www.youtube.com/watch?v=BbZXrdo2Mnk>
(Placido Domingo, Renata Scotta)

7. **25 éve** hunyt el **AGÓCSY LÁSZLÓ** (1906-1993) karnagy, zenepedagógus. „*A zene a legnagyobb boldogságot jelentette az életemben, s azt tartom, hogy boldog, aki énekel, aki hallgatja, és az is, aki vezényelheti őket.*” – vallotta. Előbb jogtudományi végbizonyítványt szerzett, majd tanári oklevelet a Zeneakadémián. Munkássága Pécs városához kötődött, ahol karnagy-kántorként, polgári iskolai és főiskolai tanárként is működött. A Pécsi Szeráfi Kórus alapító karnagyaként elsősorban Bartók, Bárdos, Kodály és Vásárhelyi kórusműveit szólaltatta meg. Kodály Zoltán bízta meg a hangszeres oktatást megelőző előképző bevezetésének kidolgozására. Több énekkari és szolfézs segédkönyvet írt. A *Dunántúl* c. napilap zenekritikusa és a *Musica Sacra* c. folyóirat munkatársa is volt. Kodály Zoltán: *Az éneklő ifjúsághoz* című művét „*Agócsy Lászlónak, a pécsi éneklő ifjúság vezérének*” ajánlotta, 1962-ben.
19. **275 éve** született **LUIGI BOCCHERINI** (1743-1805) olasz zeneszerző és csellista, a vonósötös és a zongoraötös megalkotója. Újszerű kantábilis, ugyanakkor virtuóz hangszerstílusa már korai műveiben kifejlődött.

Menüett <https://www.youtube.com/watch?v=PWtTqSjtqL0>

Március

1. **375 éve** hunyt el **GIRALOMO FRESCOBALDI** (1583–1643) olasz zeneszerző. Énekesként, csembalójátékosként, valamint improvizátorként is híres volt. Több évtizedig volt a római Szent Péter-bazilika orgonistája. Munkássága ugyanolyan korszakalkotó jelentőségű az itáliai hangszeres muzsikában, mint Monteverdié a vokális és színpadi zenében.
- Toccat <https://www.youtube.com/watch?v=PV4VRPIwbYw>
2. **10 éve** hunyt el **PESOVÁR ERNŐ** (1926–2008) táncművész, néptáncutató, az MTA Zenetudományi Intézetének tudományos munkatársa. A magyar és a nemzetközi néptáncmozgalom emblemikus egyénisége volt. Mint táncos, koreográfus, szakíró, szakértő és szakmai tanácsadó nagy szerepe volt a XX. századi hagyományőrző mozgalmak eszmei kimunkálásában. Kutatási

területe a táncfolklór volt, azon belül rendszerezéssel, formatannal, tánc történettel és a magyar páros táncokkal foglalkozott.

4. **90 éve** született **PÁSZTI MIKLÓS** (1928–1989) karnagy, zeneszerző. A Zeneakadémián zeneszerzői tanulmányai mellett az egyházkarnagyképző szakot is elvégezte. Évtizedeken át volt a Magyar Állami Népi Együttes karnagya. 1985-ben megalapította a Magyar Állami Énekkart. Több alkalommal nyert nemzetközi zeneszerzői versenyen elismerést kórusműveivel.

Csángó-magyar szerelmi népdalok

<https://www.youtube.com/watch?v=TaW9JFWxhUQ>

5. **350 éve** született **FRANCESCO GASPARINI** (1668–1727) olasz zeneszerző, Corelli tanítványa. Velencében tanár, majd Rómában a lateráni bazilika karmestere. Művei: operák, oratóriumok, egyházi művek és kamarakantáták.

Adoramus Te, Christe <https://www.youtube.com/watch?v=CArukGG7NOA>

18. **25 éve** hunyt el **VARGA KÁROLY** (1914–1993) főiskolai tanár, zenei szövegíró és műfordító. Magyar, német, történelmi néprajzi és népzenei tanulmányokat végzett, részt vett Sík Sándor egyetemi irodalmi és költészettani szemináriumán. Pécsen a Pedagógiai Főiskolán, a magyar nyelvi tanszéken tanított. Nem csak oktatott, hanem nevelt is, erkölcsi tartásra és hivatástudatra. Gyűjtötte és közzétette írásokban és rádióadásokban Baranya, Somogy és Tolna megye népdalait, egyházi énekeit. A nagy német zeneszerzők, Bach, Händel és Haydn művei szövegének legjobb magyar fordításait ő készítette. Önálló szövegeire neves magyar zeneszerzők komponáltak műveket (Kodály Zoltán, Bárdos Lajos, Farkas Ferenc, Tillai Aurél).

23. **75 éve** született **DUBROVAY LÁSZLÓ** (1943–) zeneszerző. 1966-ban végzett a budapesti Zeneakadémián, majd zeneszerzői tanulmányait Kölnben, Stockhausennél folytatta. Itt a XX. század legmodernebb hangkutatási eredményeit, különféle komponálási technikákat sajátított el. Megismerkedett az elektronikus zenével is, mely a későbbiekben igen jelentős területei közé tartozott. Dubrovay kísérletező és felfedező típus, aki a hangszerek új és újszerű kombinációinak és megszólaltatásának kidolgozására egyaránt fogékony. Zeneszerzői tevékenysége során komponált operát, táncjátékot, zenekari-, kamara-, szóló-, fúvószenekari, kórus-, továbbá elektronikus- és komputer zenei műveket is.

25. **100 éve** hunyt el **CLAUDE DEBUSSY** (1862–1918) francia impresszionista zeneszerző. A párizsi Conservatoire növendéke volt. 1884-ben elnyerte a Római-díjat *A tékozló fiú* című kantatájával. Háromévi római tartózkodás után Párizsban telepedett le. Zeneszerzői munkássága mellett zongoraművészként és karmesterként is szerepelt. 1902-től számtalan kritikát és cikket is írt. Művészete fontos összekötő kapocs a XIX. és a XX. század új zenéje között. Életműve szint hozott szinte valamennyi műfajba. Az irodalmi és képzőművészeti inspiráció mellett az ő zenéjében különös jelentőséget kap a pillanat benyomása, egy napszak, egy illat megannyi gondolattársítása. Mindehhez maga hozta létre sajátos eszközeit: rendkívül finom hatásokra építő, meglepő hangzásait, keleties-modális harmóniavilágát, érzékeny és differenciált ritmikáját. Legfontosabb zenekarra írt művei: *Tavaszi, Egy faun délutánja, Három nocturne, A tenger*. Legjelentősebb zongoraművei: *Két arabeszk, Images (Képek), Gyermekkuckó, 24 prelúd*.

A tenger – részlet <https://www.youtube.com/watch?v=4240QMQ1jHU>

28. **75 éve** hunyt el **SZERGEJ RAHMANYINOV** (1873–1943) orosz származású amerikai zeneszerző és zongoraművész. Tizenkilenc évesen fejezte be zenei tanulmányait, ekkorra már túl volt első zongoraversenyén és első operáján. A köztudatba a *cisz-moll prelúddal* robbant be – ez legismertebb műve –, amelyet élete végéig valamennyi fellépésén eljátszott. Zongoraversenyeit a hangszerre írt legnehezebb alkotások között emlegetik a technikai követelmények, a bonyolult ritmika miatt. Egyházi kórusműveit hazánkban csak az elmúlt évtizedekben fedezték fel.

Bogorogyice Gyevó <https://www.youtube.com/watch?v=RAWcAslgOEQ>

Április

4. **175 éve** született **RICHTER JÁNOS** (Hans Richter 1843–1916) magyar-osztrák karmester, korának egyik legkiemelkedőbb zenei egyénisége. 22 éves korában mutatkozott be karmesterként szülővárosában, Győrben. A következő évben lett Wagner munkatársa, majd a két zenész között barátság is kialakult. A Bayreuthi Ünnepi Játékok első évadában ő dirigálta a *Ringet*. Pesten, a Nemzeti Színházban vezényletével mutatták be Liszt Ferenc *Krisztus* című oratóriumát. Tagja volt a Zeneakadémia felállítását előkészítő bizottságnak. A Bécsi Filharmonikusok vezetése alatt élte egyik aranykorát. Tevékenységének helyszíne később Angliába helyeződött át. Manchesterben ő mutatta be Bartók

korai *Kossuth-szimfóniáját*. Hatalmas memóriája volt, már a próbákon is szinte mindent kotta nélkül vezényelt. Ehhez járult még elképesztő hangszerismerete: majdnem minden hangszeren kiválóan játszott. Karmesteri interpretációjára a romantikus szárnyalás, a hatalmas fokozások, a szenvedélyes pátosz volt a jellemző.

Május

10. **175 éve**, 1843-ban mutatták be először az Egressy Béni által megzenésített *Szózatot* a Nemzeti Színházban.
24. **100 éve**, 1918-ban mutatták be Bartók Béla *A kékszakállú herceg vára* című egyetlen, egyfelvonásos operáját a budapesti Operaházban. A mű szövegét Balázs Béla írta.

„Lásd ez az én birodalmam...”

<https://www.youtube.com/watch?v=KSDviJV3DHO>

Június

9. **100 éve** hunyt el **ANGSTER JÓZSEF** (1834–1918), hazánk legjelentősebb orgonaépítője. Asztalos mesterséget tanult Eszéken, vándorévei után Bécsben, a Titz Péter elismert orgonagyárában dolgozott. Három évig Párizsban bővítette ismereteit. Részt vett a Notre-Dame orgonájának készítésében is. 1867-ben Pécsen nyitotta meg önálló műhelyét. A pécsi orgonagyár 83 éves fennállása során több mint 1200 orgonát és mintegy 3000 harmóniumot készített. A leghíresebb Angster-orgonák a következő templomokban találhatóak: pécsi székesegyház, kalocsai székesegyház, budapesti Kálvin-téri református templom, győri székesegyház, kassai székesegyház, budapesti Szent István-bazilika, kolozsvári református templom, szegedi Fogadalmi templom.

pécsi székesegyház – Angster-orgona:

<https://www.youtube.com/watch?v=ak-mxgFSDyA>

10. **100 éve** hunyt el **ARRIGO BOITO** (1842–1918) olasz zeneszerző, költő, és szövegíró. Legismertebb műve a Goethe Faustja nyomán írt *Mefistofele* című opera. Számos librettót írt, többek között Ponchielli *Giocondájának* és Verdi két operájának, az *Otellónak* és a *Falstaffnak* a szövegkönyvét.

15. **175 éve** született **EDVARD GRIEG** (1843–1907) norvég zeneszerző és zongoraművész. Zenei tanulmányait Lipcsében végezte. Ezután Koppenhágában megismerkedett a skandináv zeneszerzőkkel, és érdeklődni kezdett az északi legendák iránt. Járt Rómában, ahol Liszt Ferencsel találkozott. A norvég nemzeti zeneszerzés ünnepelt mestere lett. Művészetében népének hagyományait egyeztette össze az európai romantikus zene stílusával. Ibsen *Peer Gynt* című drámájához írt kísérőzenéje – mely legismertebb műve – a hangversenytermekben két szvit formájában kerül előadásra.

Peer Gynt I. szvit – részlet: A hegyi király csarnokában

https://www.youtube.com/watch?v=kLp_Hh6DKWc

- 125 éve**, hunyt el **ERKEL FERENC** (1810–1893) zeneszerző, karmester és pedagógus, a XIX. század magyar zenéjének vezéralakja, a magyar nemzeti opera megteremtője. Régi zenésznemzettség sarja. Gyulai elemi iskolás éveit után Pozsonyban, a bencés gimnáziumban tanult. Itt ismerkedett meg Bihari Jánossal, a virtuóz hegedűssel, akinek révén érdeklődése a magyar verbunkos muzikára irányítódott. Az 1837-ben megnyílt Nemzeti Színház zenei vezetőjeként rendkívül sokat tett az operajátszásért és hangversenyéletünk fejlődéséért. Első színpadi művét, a *Bátori Máriát*, 1840-ben mutatta be, melyben a nemzet joggal ünnepelhette az első igazi magyar operát. Ezt követte 1844-ben a *Hunyadi László*. Ugyanebben az évben zenésítette meg Kölcsey *Himnuszát*, megalkotván evvel nemzeti himnuszunkat. 1853-ban az ő vezetésével alakult meg a Filharmóniai Társaság, amelynek több mint hatvan hangversenyét vezényelte, és számos alkalommal, mint zongoraművész is közreműködött. Utoljára 80 évesen lépett pódiumra. Népszínművekhez írt kísérőzenéi mellett – a szabadságharc leverését követő esztendő kényszerű hallgatása után – tovább folytatta operaszerzői munkásságát. E korszak kiemelkedő alkotása, az önkény ellen való éles kiáltás: a *Bánk bán* (1861). Katona József drámájából Egressy Béni készítette el az opera librettóját. Az 1875-ben alapított budapesti Zeneakadémia első igazgatója lett, és a felsőbb osztályok zongoratanára. Az Operaház megnyitásától, 1884-től haláláig annak főzeneigazgatója volt.
16. **175 éve** született **POPPER DÁVID** (1843–1913) cseh gordonkaművész, zeneszerző. 1886-ban hívták meg a budapesti Zeneakadémiára, a gordonka és vonósnégyes tanszak tanárának. Hubay Jenővel világhírű vonósnégyest

alapított, amely évtizedeken át meghatározó jelentőségű volt a magyar koncertéletben.

30. **90 éve született PÁRKAI ISTVÁN** (1928–) karmester, karnagy. Tanulmányait a Zeneakadémia zongora és karmesterképző szakán végezte. 1953-ban lett az intézmény tanára, a karvezetés tanszakon. Karnagy tanfolyamokon, hazai és külföldi mesterkurzusokon is tanított és tanít. Naprakész tudása, friss humora, jelmondatszerű megszólalásai mindig meglepték és örömmel töltötték el hallgatóit. Több száz karvezető tanítványa működik szerte az országban, akik munkáját, zenei pályáját figyelemmel kíséri, és értékes tanácsokkal segíti őket a mai napig. Az ország minden hivatásos együttesét vezényelte. A Liszt Ferenc Kamarakórossal – melynek alapítója és 30 éven át karnagya – számos kortárs hazai és külföldi zeneszerző művét mutatta be. Itthon, Európában és az USA-ban is nagy sikerrel szerepeltek, eredményeiket számos díj jelzi. Tankönyvet írt a kórusvezénylés alapjairól. Hazai és nemzetközi versenyek zsűritagja, Számos hangfelvétel készült közreműködésével.

Kodály Zoltán: adventi ének – vezényel: Párkai István

<https://www.youtube.com/watch?v=7xDM-lccrWA>

2017

Július

2. **50 éve hunyt el FERENCZY BÉNI** (1890–1967) szobrász és grafikus. Ferenczy Károly és Fialka Olga fia, Ferenczy Noémi ikertestvére. 1907–1910 között Nagybányán tanult, ez idő alatt Firenzében és Münchenben is járt. 1912–1913 között Párizsban, Bourdelle-nél és Archipenkónál tanult. 1916-ban a Ferenczy család kiállításán vett részt az Ernst Múzeumban. 1919 után két évtizedig külföldön, többnyire Bécsben, majd Moszkvában élt, aztán hazatelepült. Az 1945-ös ostromban műterme leégett, és számos munkája megsemmisült. 1945-1950 között a Képzőművészeti Főiskolán tanított. Sajátos stílusának kialakulása előtt szecessziós és absztrakt szobrokat is készít, melyekkel Bécsben sikert is arat. Az *Asszony felemelt karokkal* (1935) már a későbbi művészetére jellemző, az antik görög művészetet idéző, érett, hatalmas női akt. Egyik főműve a *Játszó fiúk* (1947), melyet húsz évig készített, apja Ferenczy Károly *Kődobálók* (1890) című képe ihlette. *Petőfi* (1948) című közvetlen, életszerű szobrával nagy hatással volt a következő nemzedékek szobrászatára. Számos éremsorozatot is készített, melyek művészeket, írókat ábrázolnak. (*Leonardo, Goya, Ferencsik János, Pilinszky, Németh László, Kölcsey, Arany, stb.*) Állandó kiállítása a szentendrei Ferenczy Múzeumban látható, valamint a Magyar Nemzeti Galéria is őriz többet műveiből.

Bővebben: www.kozterkep.hu/a/443/ferenczy-beni.html

22. **50 éve hunyt el KASSÁK LAJOS** (1887–1967) festő, író, költő, művészeti író. Konstruktivista művész, műveit képarchitektúráknak hívja, melyek az absztrakt művészet dekoratív-geometrikus irányzatába sorolhatóak. Festményei nonfiguratívak, de készített tájképeket, realista portrékat is. Saját versesköteteit maga illusztrálta, Képzőművészeti munkájánál szervező munkája még jelentősebb: a *Tett* (1915), a *Ma* (1917) aktivista folyóiratok szerkesztője, az avantgarde nagyhatású magyar képviselője. Későbbi szerkesztői munkája a *Dokumenta, Munka, Alkotás*, az első konstruktivista törekvések megfogalmazója. Jelentős művészetelméleti munkássága is. 1949-től 1956-ig mellőzött szerepbe kényszerült, évekig felhagyott az alkotással. A Kádár-korszakban a „túrt” kategóriába került. Műveit a budapesti Kassák Emlékmúzeum őrzi.

Bővebben: http://www.kassakmuzeum.hu/index.php?p=lajos_kassak

Augusztus

3. **125 éve** hunyt el **KOVÁCS MIHÁLY** (1818–1892) festő. Pesten, Bécsben és Rómában tanult. Oltárképeket, arc-és történelmi képeket festett. Hagyatékát, 128 festményét felesége az egri Érseki Líceum képtárának ajándékozta, mely ma az egri Dobó István Múzeumban látható. Számos művét őrzi a Magyar Nemzeti Galéria.
15. **150 éve** hunyt el **RENÉ MAGRITTE** (1898–1967) neves belga festő és grafikus. A brüsszeli akadémián és Párizsban tanult. A belga szürrealista festészet vezéralakja. Csapongó képzelet, veszély és komikum, titokzatosság jellemzi, műveiben sajátos jelképrendszert használt. Giorgio de Chirico erősen hatott rá, akinél az egymáshoz nem illő elemek ellentmondásosan és gondolatébresztően, álomszerű építészeti környezetben kapcsolódnak egymáshoz. Első önálló kiállításán 1927-ben a belga kritika nem fogadta kedvezően a képeit, ekkor feleségével Párizsba költözött. Itt megismerkedett a párizsi szürrealista művészekkel, Salvador Dalíval, Joan Miróval, André Breton és Paul Éluard költőkkel, Max Ernst kollázsaival. Magritte 1930-ban visszatért Brüsszelbe, ezután élete végéig itt élt és folytatta talányos, a logika szabályait figyelmen kívül hagyó különös festészetét. Egyik legismertebb képe: *Ez nem egy pipa*.

Bővebben: www.literatura.hu/archivum/magritte/magritte.html

Szeptember

7. **10 éve** hunyt el **CSERNUS TIBOR** (1927–2007) Párizsban élő magyar festő. A Magyar Képzőművészeti Főiskolán Bernáth Aurél volt mestere, korábban grafikát tanult. Nyaranta a szigligeti művésztelepen dolgozott, tájképeket festett, könyveket illusztrált, plakátokat tervezett. 1952–1953 közti tájképei alkotják első egységesebb modern festői korszakát: *Városkép az Országházzal*, *Sashegyi látkép*, *Déli pályaudvar*. 1954–1956 közt jelentős *Juhász Ferenc arcképe*, a *Taxiállomás*, *Újpesti Dunapart*. 1964-ben Párizsba költözött. Az 1970-es években a hiperrealista ábrázolás felé fordult, fő témái: műteremrészlet, lakótelep, csendéletek. Az 1980-as években többnyire bibliai jeleneteket festett Caravaggio stílusában: *Saul I.*, *József és testvérei II.* (1986); *József elmeséli álmát*, *Izsák feláldozása*, *Lóth* (1987–88); *Dávid meglepi Bethsábét a fürdőben* (1988). A 90-es években nagyméretű, expresszív, realista sorozatokat festett. Virtuóz festő,

akinek stílusában ötvöződött a moziplakát-festészet, a hiperrealizmus, a neobarokk, sőt még a szocreál hagyománya is.

Bővebben: www.varkertbazar.hu/kiallitasok/csernus-tibor-emlekmuterem

16–17. A Kulturális Örökség Napjai. Az idei év központi mottója: „Aranykorok emlékezete”. Kiemelt témák: az 500 éves reformáció, Arany János születésének 200. évfordulója és a 150 évvel ezelőtt történt kiegyezés. A rendezvénysorozat egyúttal csatlakozik az Európai Unió 2017-os ajánlásához, a „Természet és örökség” témaköréhez, valamint megemlékezik a műemlékvédelem első hivatalos szervezete, az Országos Műemléki Felügyelőség megalakításának 60. évfordulójáról is.

Bővebben: www.oroksegnapok.hu

16–24. A Szakrális Művészetek hete. Az Ars Sacra Fesztivál a 2007-es nemzetközi városmisszió gyümölcse. A fesztiválhoz évről évre önkéntesen csatlakoznak Magyarország legnagyobb múzeumai, kulturális központjai, számos galéria és művész. Programjai – kiállítások, különböző műfajú koncertek, színházi és irodalmi előadások, tárlatvezetések, gyerekprogramok – ingyenesen látogathatók. Az idei év mottója: "Ne féljete!" (Jer 42,11)

Bővebben: www.ars-sacra.hu

27. 100 éve hunyt el EDGAR DEGAS (1834–1917) francia festő, szobrász, grafikus. Az impresszionisták első nagy nemzedékéhez szokták sorolni, pedig művészete nem az impresszionisták módszereit követi és ő maga sem vallotta magát annak. Kezdetben Ingres volt rá nagy hatással, majd Itáliában másolt történelmi jeleneteket, arcképeket. Amikor megismerkedett Manet-val és körével, akkor alakult ki Degas sajátos világa, ami ugyan nem plein air festészet volt, de mégis a múló pillanatokat rögzítette. Degas is részt vett 1874-ben az impresszionisták első kiállításán, és a különbségek dacára velük együtt állított ki mindvégig. Kedvelt témái a balettező női alakok (*Táncosnő, Balettiskola, A tizennégy éves kis táncosnő* bronz szobra), a mozgásban lévő alakok, az egyszerű élethelyzetek pillanatai (*Fürdőző nők* sorozat), portrék, lóversenyek, társadalmi kérdések (*Abszint mellett, Vasaló nők*). Káprázatos színek, vonalak és ecsetkezelés jellemzi, a személyek érzékeny jellemábrázolásával. Kompozíciói, képkihágásai, és a pillanatnyiség megjelenítése tükrözik a fényképészet hatását. 1890-től szembetegsége miatt festeni már nem tud, ezért pasztellrajzokat és szobrokat készít.

Bővebben: www.edgar-degas.org,
www.literatura.hu/archivum/degas/degas.html

29. **20 éve** hunyt el **ROY LICHTENSTEIN** (1923–1997) legendás amerikai festő, pop art művész. Műveiben a reklámok és képregények stílusát használta fel és társadalmi kérdéseket boncolgatott, látszólag játékos stílusban. Első műve, ahol a jellegzetes vastag kontúrokat és raszterpontokat használja a *Look Mickey* (1961). Legközismertebb műve a *Whaam!* (1963). Rengeteget dolgozott, készített festményeket, grafikákat, szobrokat, filmeket. A budapesti Ludwig Múzeum őrzi egy festményét.

Október

3. **150 éve** született **PIERRE BONNARD** (1867–1947) francia posztimpresszionista festő. Jogi tanulmányokat kezdett, de a Julian Akadémiát, majd az École des beaux-arts-t is látogatta. Fontos művészbarátjai születtek (Édouard Vuillard, Paul Sérusier, Maurice Denis), akikkel jelentős összejöveteleik művészetelméleti vitákba torkollottak. Megalakították a Nabis (Próféták) művészeti csoportot. A csoport festészeti stílusában voltak hasonlóságok, de nem volt egységes, a gauguini tiszta színeket alkalmazták, hatott rájuk a szimbolizmus is. A kiforrott Bonnard fő témái: enteriőrök, arcképek, aktok. Alakjait a mindennapi tárgyak között ábrázolta, tisztálkodás, szépítkezés közben, különös megvilágítást alkalmazva. Képeibe gyakran komponált tükröt, új perspektívákat nyitva ezzel. Jellemző rá a nyitott ajtók, ablakok mögötti dolgok, a kinti tájrészlet megmutatása. Utolsó éveiben freskókat festett, templomi üvegablakokat is készített. A budapesti Szépművészeti Múzeumban látható *Anyja és gyermeke* (1894) festménye, valamint grafikái közül több is a múzeum tulajdona.

Bővebben: www.tate.org.uk/art/artists/pierre-bonnard-781

12. **525 éve** hunyt el **PIERO DELLA FRANCESCA** (1416–1492) umbriai reneszánsz festő. Zsenialitását a XX. században ismerték fel, korábban a perspektíva kutatójaként tisztelték. Harmonikus kompozíció, monumentalitás és líraiság, pontos térélmény és szoborszerű zártság, tiszta kolorit jellemzi műveit. Giotto, Masaccio és Masolino volt rá hatással. Néhány korai alkotása: *Amandi Jeromos Szt. Jeromos előtt*, *Krisztus megkeresztelkedése*. Főműve az arezzói San Francesco freskósorozata, a *Szt. Kereszt legendája*. Néhány további híres műve: *Krisztus*

ostorozása az urbinói Képtárban, Frederigo de Montefeltre portréja az Uffiziben, Madonna a gyermekkel.

Bővebben: www.wikiart.org/en/piero-della-francesca

15. **100 éve** született **FÁBRI ZOLTÁN** (1917–1994) film- és színházi rendező, színész, dízlettervező, forgatókönyvíró, festő, grafikus. A Képzőművészeti Főiskolán végzett, majd a Színművészeti Főiskolán tanult tovább és a Nemzeti Színháznál kezdett rendezni és játszani, majd innen vezetett útja a filmművészet felé. Jelentős színházi rendezései és dízlettervei mellett, igazán filmjei ismertek. Első filmje a *Vihar* (1951), majd néhány további híres alkotásaiból: a *Körhinta* (1955), *Hannibál tanár úr* (1956), a *Pál utca fiúk* (1968), *Az ötödik pecsét* (1976).

Bővebben:

http://mandarchiv.hu/cikk/3348/75_perc_Fabri_Zoltan_filmrendezovel

31. **500 éve** hunyt el **FRA BARTOLOMEO** (1472–1517) toszkánai reneszánsz festő. Leonardo és Perugino hatottak rá. Korai világi képeit Savonarola tanításainak hatására 1498-ban máglyán mind elégette. 1500-ban belépett a dominikánusok prátói, majd firenzei San Marco kolostorába és évekig felhagyott a festéssel, csak rajzolt. Amikor újra kezdte, Michelangelo és a velencei színpompás festészet hatása jelenik meg műveiben. Hatalmas oltárképein gyakran alkalmazott épített elemeket, fülkét, baldachint, melyek szimmetriája ünnepélyessé teszi kompozícióit. A San Marco kolostorban egy nagy műhelyt tartott fenn festészeti munkájára. Néhány példa ismert alkotásaiból: *Savonarola* híres profil portréja, *Santa Maria Nuova Utolsó Ítélet* című freskója (1499), *Mária megjelenik Szt. Bernát előtt*, a római Palazzo Corsini *Szent Családja, Jézus bemutatása* (1516). Műveinek jelentős része az Uffiziben található, de Bécsben is őriznek egy képet.

Bővebben: www.wga.hu/frames-e.html?/html/b/bartolom/fra/index.html

November

3. **150 éve** született **PIERRE BONNARD** (1867–1947) francia posztimpreszionista festő. Jogi tanulmányokat kezdett, de a Julian Akadémiát, majd az École des beaux-arts-t is látogatta. Fontos művészbarátságai születtek (Édouard Vuillard, Paul Sérusier, Maurice Denis), akikkel jelentős összejöveteleik művészetelméleti vitákba torkollottak. Megalakították a Nabis (Próféták) művészeti csoportot. A csoport festészeti stílusában voltak hasonlóságok, de

nem volt egységes, a gauguini tiszta színeket alkalmazták, hatott rájuk a szimbolizmus is. A kiforrott Bonnard fő témái: enteriőrök, arcképek, aktok. Alakjait a mindennapi tárgyak között ábrázolta, tisztálkodás, szépítkezés közben, különös megvilágítást alkalmazva. Képeibe gyakran komponált tükröt, új perspektívákat nyitva ezzel. Jellemző rá a nyitott ajtók, ablakok mögötti dolgok, a kinti tájrészlet megmutatása. Utolsó éveiben freskókat festett, templomi üvegablakokat is készített. A budapesti Szépművészeti Múzeumban látható *Anyja és gyermeke* (1894) festménye, valamint grafikái közül több is a múzeum tulajdona.

Bővebben: www.tate.org.uk/art/artists/pierre-bonnard-781

12. **525 éve** hunyt el **PIERO DELLA FRANCESCA** (1416–1492) umbriai reneszánsz festő. Zsenialitását a XX. században ismerték fel, korábban a perspektíva kutatójaként tisztelték. Harmonikus kompozíció, monumentalitás és líraiság, pontos térélmény és szoborszerű zárttság, tiszta kolorit jellemzi műveit. Giotto, Masaccio és Masolino volt rá hatással. Néhány korai alkotása: *Amandi Jeromos Szt. Jeromos előtt*, *Krisztus megkeresztelkedése*. Főműve az arezzói San Francesco freskosorozata, a *Szt. Kereszt legendája*. Néhány további híres műve: *Krisztus ostromozása* az urbinói Képtárban, *Frederigo de Montefeltre portréja* az Uffiziben, *Madonna a gyermekkel*.

Bővebben: www.wikiart.org/en/piero-della-francesca

15. **100 éve** született **FÁBRI ZOLTÁN** (1917–1994) film- és színházi rendező, színész, díszlettervező, forgatókönyvíró, festő, grafikus. A Képzőművészeti Főiskolán végzett, majd a Színművészeti Főiskolán tanult tovább és a Nemzeti Színháznál kezdett rendezni és játszani, majd innen vezetett útja a filmművészet felé. Jelentős színházi rendezései és díszlettervei mellett, igazán filmjei ismertek. Első filmje a *Vihar* (1951), majd néhány további híres alkotásaiból: a *Körhinta* (1955), *Hannibál tanár úr* (1956), a *Pál utca fiúk* (1968), *Az ötödik pecsét* (1976).

Bővebben:

http://mandarchiv.hu/cikk/3348/75_perc_Fabri_Zoltan_filmrendezovel

31. **500 éve** hunyt el **FRA BARTOLOMEO** (1472–1517) toszkánai reneszánsz festő. Leonardo és Perugino hatottak rá. Korai világi képeit Savonarola tanításainak hatására 1498-ban máglyán mind elégette. 1500-ban belépett a dominikánusok prátói, majd firenzei San Marco kolostorába és évekig felhagyott a festéssel, csak rajzolt. Amikor újra kezdte, Michelangelo és a velencei színpompás

festészet hatása jelenik meg műveiben. Hatalmas oltárképein gyakran alkalmazott épített elemeket, fülkét, baldachint, melyek szimmetriája ünnepélyessé teszi kompozícióit. A San Marco kolostorban egy nagy műhelyt tartott fenn festészeti munkájára. Néhány példa ismert alkotásaiból: *Savonarola* híres profil portréja, *Santa Maria Nuova Utolsó Ítélet* című freskója (1499), *Mária megjelenik Szt. Bernát előtt*, a római Palazzo Corsini *Szent Családja*, *Jézus bemutatása* (1516). Műveinek jelentős része az Uffiziben található, de Bécsben is őriznek egy képet.

Bővebben: www.wga.hu/frames-e.html?html/b/bartolom/fra/index.html

December

21. **300 éve** hunyt el **JEAN-BAPTISTE SANTERRE** (1651–1717) francia festő. Zsánerképeket, portrékat festett pl.: *Moulin-Rochefort márk*i (Louvre), valamint oltárképeket.
22. **150 éve** hunyt el **THEODORE ROUSSEAU** (1812–1867) francia tájképfestő, a barbizoni iskola meghatározó alakja. John Constable volt rá nagy hatással. Barbizonban telepedett le, a fontainebleau-i erdő megszállott festője, a varázslatos, hatalmas fák és környezetük szenvedélyes megjelenítője. A 19. századi realista tájképfestészet sokat merített műveiből, számos alkotását őrzik a Louvre-ban.

2018

Január

1. **400 éve** volt **BARTOLOMÉ ESTEBAN MURILLO** (1618–1682) keresztelője (születésének napját nem jegyezték fel). A spanyol barokk festészet egyik legismertebb alakjának Juan del Castillo és Velázquez volt mestere, de sokat másolta Rubens, Van Dyck, Raffaello műveit is. Nagyon sokat dolgozott, több száz képet festett. Vallási témájú kompozíciói hozták meg számára az elismertséget, de kiemelkedőek a sevillai utcagyerekek világából merített zsánerképei is (*Kockázó koldusgyerekek*). Néhány példa fontosabb műveiből: a sevillai ferenceseknek festett *Szent Ferenc élete* sorozat (1646), *Utolsó vacsora* (1650), a sevillai augusztinusok és kapucinusok templomainak oltárképei, a sevillai katedrális oltárképe. Stílusa kissé álmodozó, könnyed színeket használ, fény-árnyék átmenetei nem drámaiak. A budapesti Szépművészeti Múzeum

több festményét őrzi, például: *A kis Jézus kenyeret osztogat a zarándokoknak, Menekülés Egyiptomba.*

Bővebben: www.wikiart.org/en/bartolome-esteban-murillo

27. **150 éve** hunyt el **KISS BÁLINT** (1802–1868) festő. 1827-ben a bécsi akadémián végzett, Szentesen telepedett le, ahol arcképfestőként tevékenykedett, később Pestre költözött. Stílusa túl merev volt, azért igazán nagy sikereket nem ért el. Legnépszerűbb műve *Pethes János búcsúja* (1846), mely az elnyomatás éveit jelképezte. A Nemzeti Múzeum képtárának őre és első kiállításrendezője volt, de a forradalomban való részvétele miatt elbocsátották.

Február

1. **150 éve** született **ÁRKAY ALADÁR** (1868–1932) építész, iparművész, festő, a hazai modern egyházi építészet jelentős alakja. Műegyetemi tanulmányai után egy ideig a bécsi Fellner és Helmer építészek irodájában dolgozott. Művészetében az eklektika után a szecessziós jegyek, merész konstrukciók és modern formanyelv válik jellemzővé. Kallina Mórral közösen építették a budai Várban az azóta elpusztult *Honvédelmi Minisztériumot*, a *Budai Vigadót* és a *Szent Gellért-emlékművet*. Művei közül kiemelkedőek a *Fasori református templom* (1912), a *városmajori kistemplom* (1925), a *győri színház*. A *győri gyárvárosi katolikus templom* a hazai megújuló egyházi építészet első példája (1928).
6. **100 éve** hunyt el **GUSTAV KLIMT** (1862–1918) osztrák szecessziós festő. A bécsi Iparművészeti Főiskolán tanult. Egyik alapító és vezéralakja volt a bécsi Sezession-nak. 1905-ben kivált a társaságból, de továbbra is ebben a művészeti stílusban alkotott. Nemzetközi hírnévre tett szert, nagy hatással volt több művészkörre és tanítványára, Egon Schielere. Festményeinek dekoratív mintái síkszerűek, ezekből emelkednek ki a realiztikusan megfestett emberi alakok, testrészetek. Művei morális, bölcselkedő, szimbolikus tartalmúak. Ismert művei: *Filozófia*, *Orvostudomány*, *Jogtudomány* (1900–03), *A három életkor* (1908), *A csók* (1910).
- Bővebben: www.klimtgallery.org
13. **225 éve** született **PHILIPP VEIT** (1793–1877) német festő. Drezdában és Bécsben tanult. Rómában részt vett a Casa Bartholdy és a Villa Massimi kifestésében, ekkor csatlakozott a nazarénusok köréhez, akik vallásos tárgyú festményeken

dolgoztak. Fő műve a *Kereszténység bevezetése Németországba* című freskó sorozata.

Március

13. **425 éve** született **GEORGES DE LA TOUR** (1593–1652) francia festő. Személyét csak a XX. század első felében azonosították, műveit addig neves kortársak alkotásának gondolták. Munkássága a barokk kor első nagy korszakára esik. Korai képei részlet gazdagok, sajátos színviláguk Caravaggio hatását mutatják. Témái: jómódú polgári világ, egyszerű paraszti élet. Ilyen például *A jósnő*, amelynek szelíd humora morális intellemmel vegyül. Érett korszakában a fény-árnyék ellentétére építette képeit, gyertyával vagy fáklyával világította meg szereplőit. Egyszerűség és nyugalom jellemzi ezeket a képeket pl.: *Jézus születése*, *Bűnbánó Magdolna*. Az újszülött még bensőségebb hangulatú, Szent Anna Máriával és a gyermek Jézussal látható, a fény és a személyek elhelyezése a gyermekre irányítja a figyelmet. Kiemelkedő alkotása a *Szent József a gyermek Jézussal* című festmény, ahol Jézus az ácsmunkában segít.

Bővebben: www.wikiart.org/en/georges-de-la-tour

Április

20. **250 éve** hunyt el **CANALETTO** (1697–1768) a velencei lagúnák festője. Atyja díszletfestő műhelyében tanult, majd Rómában, 1746–48 között Londonban, élete többi részében Velencében élt és alkotott. A velencei, római és londoni városképei mértani pontossággal adják vissza a város építészetét. A távlat helyes festészeti érzékeltetésére ő is használta a korszerű camera obscurát. A pontosság mellett festői, levegős színek, finom fényhatások jellemzik részletgazdag képeit. Festményei megtalálhatóak a nagy múzeumokban, mint a londoni National Gallery, Louvre, bécsi Kuntshistorisches Museum.

Bővebben: www.wikiart.org/en/canaletto

20. **125 éve** született **JOAN MIRÓ** (1893–1983) katalán festő, grafikus, szobrász és keramikus. 1907-től Barcelonában folytatott művészeti tanulmányokat, családja kereskedelmi pályára szánta, nehezen fogadták el törekvéseit. A modern művészet meghatározó alakja, a fauvizmus, a kubizmus, a dadaizmus és a szürrealizmus világában alkotott. Művei költőiek és játékosak, a gyermekrajzok és az avantgárd szabadsága inspirálta. Mottója: „*Én nem találok*

ki semmit, én mindenre rátalálok." 1920-ban megismerkedett Pablo Picassóval, 1925-ben csatlakozott a szürrealistákhoz, barátságot kötött Paul Klee-vel. 1940-ben visszatért Spanyolországba és felváltva tartózkodott Barcelonában és Párizsban. Ő készítette a párizsi UNESCO-székház kerámiafalát. 1956-tól mallorcai hatalmas műtermébe vonult vissza alkotni. Barcelonában és Mallorcán feleségével művészeti alkotóműhelynek szánt, dinamikus alapítványokat hozott létre. Halálakor 2500 műtárgyat a fővárosra hagyott. Palma de Mallorcán a Montjuic hegyen, sírja mellett található a Miró alapítvány gyűjteményes múzeuma.

Bővebben: <https://www.fmirobcn.org/en/colection/catalog-works/destacades>

28. **150 éve** született **ÉMILE BERNARD** (1868–1941) francia festő. Cormonnál tanult, majd 1886-ban Bretagne-ban telepedett le. Gauguin, Van Gogh, Cézanne, barátai és szellemi társai voltak. A Pont Aven-i iskolának 1890-ig oszlopos tagja. Szimbolikus tartalom és stilizált formafelfogás jellemzi festményeit, falfaragásait, grafikáit és szőtteseit. A *La rénovation esthétique* folyóirat szerkesztője volt.

Május

12. **10 éve** hunyt el **ROBERT RAUSCHENBERG** (1925–2008) meghatározó amerikai pop art festő. A párizsi Julian Akadémián tanult, majd New Yorkban folytatta művészeti tanulmányait. Monumentális kompozícióiban erőteljes, indulati gesztusokkal fest, de képeire valós tárgyakat is applikál, fotókat ragaszt. Korának tárgyai, magazinok képei és a festett részek keveredése nyugtalanító, újszerű érzést keltenek. Drámai alkalmazásukkal, új helyzetükkel megkérdőjelezte az elfogadott értékrendet, festészeti szokásokat.
18. **100 éve** hunyt el **HOLLÓSY SIMON** (1857–1918) festő, a nagybányai művésztelep alapítója, Ferenczy Károly mellett vezető mestere. Festészetével a realizmus és naturalizmus kiemelkedő képviselője. A Mintarajziskolába járt, majd Münchenben tanult. Korai képei zsánerképek pl.: *Nevető lány* (1883), de első érett korszakában már megszületnek ismert, bravúros finomságú, naturalista remekművei pl.: *Merengő* (1886), *Tengeri hántás* (1885). Szuggesztív egyéniség, Münchenben magániskolát nyitott fiatal növendékekkel. Második festői korszaka előtt festette az *Ország bajai* és *Zrínyi kirohanása* című képet. 1896-ban Nagybányára ment, és fiatal festőkkel megalapította a magyar művészetet meghatározó nagybányai művésztelepet. Elkezdte élete főművét a

monumentális *Rákóczi-indulót*, melyet sosem fejezett be. Sok vázlata maradt fenn, drámaiság és a plein-air keveredik benne. *Önarcképe* (1916) nagy hatással volt a fiatal festőkre, de szenvedélyes egyénisége, modern pedagógiai elvei is naggyá tették. Számos művét őrzi a Magyar Nemzeti Galéria.

Bővebben: www.hung-art.hu/frames.html?/magyar/h/hollosy

Múzeumi Világnap. Ennek alkalmából a hétvégén, május 19–20-án tartják a Múzeumok Majálisát a Múzeumkertben és a Magyar Nemzeti Múzeumban. A több tízezer látogatót vonzó kulturális fesztivál 120 hazai múzeumnak nyújt bemutatkozási lehetőséget. Hagyományosan ekkor osztják ki az Év Múzeuma- és az Év Kiállítása-díjakat.

Bővebben: www.muzeumokmajalisa.hu

19. **425 éve** született **JACOBS JORDAENS** (1593–1679) flamand festő. Tanulmányai után, 1617-ben Rubensszel és Van Dyckkal dolgozott, de saját műhelye is volt. Vallásos, mitológiai témákat és életképeket festett. Vallásos képein caravaggioi hatás érződik például az antwerpeni Szent Pál templom *Feszülete*, mitológiai témáiban inkább a rubensi világ jelenik meg, de mégis sajátos stílust tudott kialakítani, mint például *Ariadné és Bacchus*. Életképei vérbő, szabados jelenekkel, ételekkel, italokkal zsúfolt például a *Babkirály lakomája*. 1650 után főként a vallásos témák kerültek előtérbe például a *Bűnbeesés* (a budapesti Szépművészeti Múzeum tulajdona). Nyers, világos színeket használt, a perspektíva nem foglalkoztatta, képterei zsúfoltak, szűkek.

Bővebben: www.jacobjordaens.org

24. **325 éve** született **GEORG RAPHAEL DONNER** (1693–1741) osztrák barokk szobrász. Giuliano heiligenkreuzi műhelyében, majd Bécsben tanult. Több megrendelése után (Pl.: salzburgi Mirabell kastély puttó alakjai és *Paris* szobra. A német lovagrend linzi kápolnájának *Nepomuki Szt. János* szobra.), Magyarországon találta meg fő mecénását gróf Esterházy Imre hercegprímás személyében. A prímás építkezéseinek főfelügyelője és udvari szobrásza lett. Esterházy által rendelt jelentős művei: a pozsonyi Alamizsnás Szt. János kápolna építése és plasztikái (1732), a pozsonyi dóm főoltárának *Szt. Márton és a koldus* szobordísz (1735), a máriavölgyi pálos kolostor új főoltára. Volt lehetősége alkotni ausztriai megrendeléseket is: például a breitenfurti kastély *IV. Károly apoteózisa* szoborcsoport, a bécsi *Neuer Markt-kút* szobra (1739), a gurki dóm *Pietà*-oltára. Ólom és márványszobrai mozgalmasak, megrázó

szépségűek, olykor klasszicista nyugalom, máskor igazi barokkos érzelmesség jellemzi őket.

Bővebben: www.hung-art.hu/frames.html?/magyar/d/donner

Június

1. **10 éve** hunyt el **YVES SAINT LAURENT** (1938–2008) francia divattervező. Algériai francia családba született, tizenhét évesen, 1953-ban költözött Párizsba. Az haute couture szakmai kamara divatiskolájában tanult, ahol egy koktélruha tervével megnyert egy versenyt. Miután divatrajzai a *Vogue*-ban is megjelentek, a főszerkesztő felfigyelt rá, és Christian Dior figyelmébe ajánlotta, aki alkalmazta is divatházában. Itt természetes vonalú ruhákat készített. Különös tervezései a hatvanas években gyakran botrányszámba mentek, de az ő nevéhez fűződik 1966-ban a klasszikussá vált női nadrágkosztüm is. Ekkoriban már sztárok, mint Catherine Deneuve is szívesen hordták ruháit. 2002-ben Yves Saint-Laurent látványos ünneplés közepette visszavonult a közvetlen tervezéstől és La Villette-ben saját múzeuma nyílt.
13. **1 éve** hunyt el **SZABADOS ÁRPÁD** (1944–2017) festő, grafikus. 1968-ban végezte el a Magyar Képzőművészeti Főiskolát. 1970-től tizenöt évig volt a *Mozgó Világ* képzőművészeti főszerkesztője, évekig vezette a Magyar Nemzeti Galéria Gyermek és Ifjúsági Képzőművészeti Műhelyét, a GYIK Műhelyt. 1984-től a Képzőművészeti Főiskola (majd egyetem) tanára, majd 1995-től 2002-ig a rektora. Neki köszönhető az új egyetemi képzési rendszer kidolgozása, amely lehetővé tette a művész és a tanári diploma együttes megszerzését. Tevékenységének köszönhető a számára különösen kedves tihanyi Somogyi József Művésztelep rekonstrukciója. Szabados Árpád műveit a Nemzeti Galériában, a Petőfi Irodalmi Múzeumban, Pécsen, Győrben és Miskolcon őrzik közgyűjtemények.
Bővebben: www.missionart.hu/muveszek/kortars-muveszek/szabados-arpad/113
21. **1 éve** hunyt el **MOLNÁR KÁLMÁN** (1943–2017) grafikusművész, egyetemi tanár. 1963–1967 között a Képzőművészeti Főiskola hallgatójaként festő szakon Fónyi Géza, majd tervezőgrafika szakon Konecsni György tanítványa volt. Rendszeresen részt vett hazai és külföldi grafikai kiállításokon, munkáit neves szakmai kiadványok és évkönyvek publikálták. A 70-es évek óta készített film- és színházi plakátokat, számos kiállítás grafikai terve fűződik nevéhez.

27. **25 éve**, 1993-ban ezen a napon nyitották meg a nagytétényi szoborparkot. A rendszerváltozás egyik lényeges kérdése volt, hogy mi történjék a diktatúra köztéri emlékműveivel. A szobrok megóvása nem politikai, hanem művészeti kérdés, a nagytétényi szoborpark egy múzeum, ezzel régióinkban egyedülálló módon viszonyul az elmúlt rendszer relikviáihoz. A szoborpark Eleőd Ákos építész tervei szerint készült. A parkban 42 szobor, emlékmű vagy más alkotás látható, amelyeket az 1945–1989 közötti kommunista kultúrpolitika igényei és elvárásai szerint állítottak fel Budapest utcáin és közterein.

Bővebben: www.mementopark.hu

28. **100 éve** hunyt el **ALBERT HENRY MUNSELL** (1858–1918) amerikai festőművész. Az 1900-as évek elején kidolgozott egy színrendszerezést, valamint létrehozott egy több ezer színből álló színminta-gyűjteményt. Többszöri módosítása után, ezt ma is számos területen alkalmazzák. A Munsell-féle színmintaatlasz a színérzékleten alapul, a különféle színeket a színezet, a (szín)telítettség és az intenzitás alapján osztályozta. Rendszere legkönnyebben egy hengerkoordináta-rendszerben képzelhető el. A színtisztaságot a tiszta színárnyalat és a szürke szín keverésének mértéke adja, amit az intenzitás után írt számmal jeleznek.

30. Ezen a napon tartják 2017-ben a **Múzeumok Éjszakája** programsorozatot. Hagyományosan délutántól kezdve különleges rendezvényekkel, meghosszabbított nyitva tartással várják a látogatókat az ország összes múzeumában. Kedvezményes belépővel, múzeumi buszjáráttal több helyszín, tárlat is megtekinthető.

Bővebben: <http://www.museum.hu/muzeumokejszakaja>

Tartalom

Magyar irodalom	5
Magyar történelem	18
Zenetörténet	31
Vizuális kultúra	45

